

Biračko pravo, transparentnost i izazovi izbora za Europski parlament

Pregled i preporuke

Studeni, 2018.

Sufinancira Europska
unija u okviru programa
Europa za građane

IMPRESSUM

Autorice: Sandra Kasunić, Josipa Dika i Jelena Tešija

Urednica: Jelena Berković

U Zagrebu, studeni, 2018. godine

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001013086

ISBN 978-953-7960-07-0

GONG

Trg bana Josipa Jelačića 15/IV

10 000 Zagreb, Hrvatska

e-mail: gong@gong.hr

web: www.gong.hr

Facebook: www.facebook.hr/gong

Twitter: @GONG_hr

Instagram: www.instagram.com/mladi_gong

Izjava o odgovornosti

Podrška Europske komisije za izradu ove publikacije ne predstavlja odobrenje njenog sadržaja koji odražava stavove samih autora te se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu daljnju uporabu informacija sadržanih u ovoj publikaciji.

GONG je Centar znanja u području građanskog aktivizma i zgradnje demokratskih institucija društva u okviru Razvojen suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva. Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost GONG-a i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade.

GONG je korisnik operativne potpore - strukturne podrške europskim think-do-thanks u cjelini "Demokratska i građanska participacija" u sklopu programa Europa za građane.

Sufinancira Europska unija u okviru programa Europa za građane

SADRŽAJ

Sažetak	4
Uvod	5
1. Pravna regulacija izbora za Europski parlament - smjernice EU i međunarodni standardi	6
1.1. Pravna regulacija izbornog sustava za EP: Zajednička pravila EU i hrvatske odredbe	9
1.1.1. Biračka prava	9
1.1.2. Transparentnost financiranja političkih kampanja	14
2. Komparativni prikaz financiranja izbornih kampanja u Hrvatskoj, Mađarskoj i Njemačkoj	16
2.1. Javno financiranje političkih kampanja	18
2.2. Ograničenje donacija	19
2.3. Financijski izvještaji	21
2.4. Mehanizmi nadzora	22
3. Spot On: Izazovi izbora za EP u 2019.	24
3.1. Izazovi kibernetičkih napada	25
3.2. Izazovi novih tehnologija	27
3.3. Izazovi stranih utjecaja	29
3.4. Izazov korištenja platforme Europskog parlamenta za zagovaranje partikularnih interesa	31
4. Preporuke GONG-a	34
4.1. Preporuke za Hrvatsku	35
4.2. Preporuke za EU	37
5. Bibliografija	39
Izborni kalendar za europske izbore	44
Upute biračicama za prethodnu i aktivnu registraciju	45

SAŽETAK

Ovaj policy paper donosi pregled pravne regulative izbora za Europski parlament s fokusom na ostvarivanje biračkog prava (birati i biti birana) i praćenja transparentnosti izbornog procesa. Cilj rada je utvrđivanje postojećeg stanja - mapiranje problematike i suvremenih izazova te otvaranje prostora za poboljšanje aktualnih praksi.

Pravni okvir koji regulira organiziranje i provođenje europskih parlamentarnih izbora utemeljen na preporukama i smjernicama Venecijanske komisije i Odbora ministara Vijeća Europe predstavlja tek dio zajedničke regulacije izbornog prava, što državama članicama ostavlja velik diskrecijski prostor u regulaciji provedbe izbora. Gotovo pola stoljeća neuspješnih nastojanja unificiranja tog procesa na cijelom teritoriju EU-a svjedoči o podijeljenosti i nedovoljnom prepoznavanju važnosti europskih institucija od strane zemalja članica. K tome, neujednačenost europskog izbornog sustava i tek postepena demokratizacija procesa odlučivanja unutar Europske unije dijelom objašnjava i vrlo nisku izlaznost europskih građanki na izbore za Europski parlament dovodeći u pitanje legitimnost izbora i odražavajući percepciju važnosti i povjerenja u EU institucije.

4

U kontekstu suvremenih izazova internetske sigurnosti, vanjskih utjecaja na rezultate izbora u pojedinim državama i raznih manipulacija izbornih procesa, poseban je naglasak stavljen na transparentnost financiranja i kontrolu izvještavanja, kao i napore prema regulaciji plaćanja političkih oglasa na Internetu iz stranih izvora - pritom zabranjenih na razini EU članica.

Primjerima Njemačke i Mađarske, te Hrvatske i EU želi se identificirati problematika i relevantna praksa provedbe izbornih procesa koja bi mogla koristiti unaprijeđenju domaćeg i međunarodnog okvira, posredno otvarajući javnu raspravu oko značaja ovih izbora i utjecaja nadležnih institucija.

Nadalje, ova analiza se fokusira na suvremene izazove koje bez adekvatne i razmjerne pravno-političke te društvene reakcije mogu ozbiljno dovesti u krizu demokratske procese i institucije u EU i njezinim državama članicama.

Na kraju se donose preporuke za unapređenje i ujednačenje europskog izbornog sustava, podizanje svijesti među građankama¹ o europskim izborima, povećanje transparentnosti financiranja izbornih kampanja te regulaciju uloge novih medija kako bi se smanjio rizik od zloupotrebe primjerice društvenih mreža za manipulaciju biračkog tijela.

---

1 Sukladno preporuci Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova o upotrebi rodne osjetljivosti jezika te nastojanjima za uspostavu pune rodne ravnopravnosti, riječi i pojmovi koji imaju rodno značenje korišteni u ovom radu odnose se jednako na sve rodove. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2015): Uvođenje rodno osjetljivog jezika u službenu uporabu. URL: <http://www.prs.hr/index.php/odluke-prs/prema-osnovi-diskriminacije/spol/1821-uvodenje-rodno-osjetljivog-jezika-u-sluzbenu-uporabu>

UVOD

Pored dijeljenja zajedničkih vrijednosti Europske unije (EU), države članice EU i njezine državljanke uživaju pravo sudjelovanja u kreiranju budućnosti EU-a kroz participaciju na izborima za Europski parlament pridonoseći time demokratskom razvoju EU-a počevši od prvih općih i neposrednih izbora održanih 1979. godine.

Uz standardizaciju ostvarivanja temeljnog političkog prava - birati i biti birana (aktivno i pasivno biračko pravo) - u smjeru razvoja zajedničkih pravila izbora za Europski parlament, segment koji postaje sve važniji je pitanje transparentnosti financiranja političkih aktivnosti i izbornih kampanja na svim izborima, pa tako i na izborima za Europski parlament. Daljnji korak u usklađivanju europskog izbornog zakonodavstva predstavlja najnovija Odluka Vijeća Europske Unije (Vijeće) iz lipnja 2018. kojom EU želi odgovoriti na kompleksna pitanja koja proizlaze iz dosadašnjeg zakonskog okvira poput niske participacije građanki na izborima, neregularnosti izbornog procesa i problematike tzv. dvostrukog glasanja. Očekuje se da će amandmani važiti za EU izbore 2024. Govoreći o izborima za Europski parlament, jedan od najvećih izazova je svakako niska stopa izlaznosti, a kako bi se biračko tijelo stimuliralo na izlazak na izbore 2014. godine, organizirano je prvo sučeljavanje tzv. *Spitzenkandidatin* (kandidatkinja koja stoji na vrhu izborne liste) koje je bilo medijski relativno kvalitetno praćeno. Upravo medijski interes i praćenje kao glavni alati promocije izbora za Europski parlament predstavljaju nužnu i bitnu dimenziju u povećanju razine informiranosti građanki, a potom i njihova izlaska na izbore.

Uz navedene izazove, današnji izborni procesi obilježeni su opasnostima od kibernetičkih napada, pokušajima nedopuštenih vanjskih utjecaja kroz, primjerice, netransparentno financiranje izbornih kampanja, širenje lažnih, netočnih ili nepotpunih vijesti te drugih manipulacija biračkog tijela putem društvenih mreža što može izrazito negativno utjecati na povjerenje građanki u politički sustav i izlaznost na izbore, kao i integritet i ishod samog izbornog procesa.

U svjetlu izbora za Europski parlament 2019. u ovom pregledu se naglasak stavlja na prikaz pravila ostvarivanja biračkih prava i uređenja transparentnosti financiranja izbornih kampanja u Njemačkoj i Mađarskoj kao zemljama s različitim stažom i utjecajem u EU-u, različitim demokratskim tradicijama te skandalima koji su bili poticaj za uređenje transparentnosti financiranja izbornih kampanja.

Pojedina iskustva i prakse mogu biti poticaj za unaprjeđenje pravnog okvira u Hrvatskoj i ostalim članicama EU kako bi se povećala sloboda i pravednost izbora te transparentnost političkih kampanja, kao i za sustavne edukacije javnosti i građanki o pravima koja imaju kao državljanke EU-a. Stoga je ova analiza namijenjena pisateljicama zakona, zakonodavkama, politički izloženim osobama, nadzornim tijelima za izbore, političkim analitičarkama, novinarkama, zainteresiranim organizacijama civilnog društva i svim zainteresiranim građankama.

Zahvaljujemo se Aleksandri Kuratko, dr. sc. Senadi Šelo Šabić, izv. prof. dr. sc. Bertu Šalaju te svim GONG-ovkama koje su sudjelovale te koje još uvijek participiraju u razvoju i unaprjeđenju GONG-ovog djelovanja i znanja koje je doprinijelo izradi ove analize.

Pravna regulacija izbora za
Europski parlament - smjernice
EU i međunarodni standardi

Postupak izbora za Europski parlament reguliran je kombinacijom zajedničkih pravila europskog zakonodavstva i domaćih zakonodavstava država članica. Osnove suvremenog oblika takvog polimorfnog izbornog sustava nalaze se u Osnivačkim ugovorima u kojima je - pored inicijalnog imenovanja zastupnica od strane nacionalnih parlamenata - sadržana odredba koja omogućava biranje zastupnica općim neposrednim izborima. Put prema standardizaciji izbornog procesa naznačila je Odluka Vijeća o Aktu iz rujna 1976.² kojom je tri godine prije izbora za Parlament uvedeno biranje zastupnica općim neposrednim izborima. Jedinostveni izborni postupak ipak nije zaživio iako je bio predviđen Ugovorom iz Maastrichta. Nakon što Vijeće nije postiglo dogovor o toj temi, Ugovorom iz Amsterdama uvedena je mogućnost usvajanja tzv. zajedničkih načela čime su donekle ublažene poteškoće usuglašavanja različitih izbornih tradicija zemalja članica.

Suština ovog procesa odražava se u Odluci Vijeća iz 2002.³, kojom je izmijenjen Akt iz 1976. sukladno odlukama Amsterdamskog ugovora i uvedeno načelo proporcionalne zastupljenosti i nespojivost određenih dužnosti s mandatom zastupnica u Europskom parlamentu, a cilj ostvarivanja punog opsega političkih prava na razini Europske unije potvrđen je odredbom Ugovora iz Lisabona iz 2007. kojim su pasivno i aktivno biračko pravo stekli status temeljnih prava EU te su kodificirani u čl. 39 Povelje o temeljnim pravima.⁴

Pravna osnova za provedbu izbora za Europski parlament definirana je čl. 14. Ugovora o EU i čl. 20., 22. i 223. Ugovora o funkcioniranju EU,⁵ zajedno sa Aktom Vijeća iz 1976. izmijenjenim Odlukom Vijeća iz 2002 (2002/772/EZ, Euratom).

Korak prema daljnjoj modernizaciji europskog izbornog zakonodavstva predstavlja Odluka Vijeća iz lipnja 2018.⁶ kojom se dodatno želi odgovoriti na probleme koji proizlaze iz dosadašnjeg zakonskog okvira poput niske participacije javnosti na izborima, neregularnosti izbornog procesa i problematike tzv. dvostrukog glasanja i dopuštanja novih oblika glasanja. Budući da se prema preporukama Venecijanske komisije izborni zakonodavstvo ne bi smjelo mijenjati manje od godinu dana prije izbora, očekuje se da će se ova odluka početi primjenjivati na izborima za Europski parlament 2024. godine.

---

2 Odluka Vijeća od 8. listopada 1976. 76/787/EZUČ, EEZ, Euratom. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1976:278:FULL&from=EN>

3 Odluka Vijeća od 25. lipnja i 23. rujna 2002., 2002/772/EZ, Euratom. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002D0772&qid=1532525084851&from=EN>

4 Europski parlament (2018): Izborni postupak. Kratki vodič o Europskoj uniji. URL: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/21/europski-parlament-izborni-postupak>

5 Ugovor o Europskoj uniji i ugovor o funkcioniranju Europske unije 2016/C 202/01 od , pročišćena verzija. C 202/1. URL: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

6 Vijeće Europske unije (2018): Izbori za Europski parlament - Vijeće postiglo dogovor o nizu mjera za moderniziranje izbornog zakona EU-a. URL: <http://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2018/06/07/european-parliament-elections-council-reaches-agreement-on-a-set-of-measures-to-modernise-eu-electoral-law/>

Transparentnost izbornog procesa ključ je prema dobivanju i učvršćivanju povjerenja biračica u institucije. Europski standardi i smjernice za transparentnost financiranja političkih stranaka i njihovih kampanja te njihova provedba na EU i nacionalnim razinama ostavljaju prostor za poboljšanje i prikladnije odgovore na suvremene izazove (npr. reguliranje oglašavanja putem društvenih mreža). Međunarodni standardi uključuju preporuke i smjernice Vijeća Europe od kojih su najvažnije preporuke Odbora ministara za financiranje političkih stranaka i kampanja⁷ i preporuke Venecijanske komisije za reguliranje političkih stranaka.⁸

---

7 Council of Europe (2003): Recommendation of the Committee of Ministers to member states on common rules against corruption in the funding of political parties and electoral campaigns. URL: <https://rm.coe.int/16806cc1f1>

8 Venice Commission (2001): Guidelines and Report on the Financing of Political Parties. URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(2001\)008-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(2001)008-e)

1.1. PRAVNA REGULACIJA IZBORNOG SUSTAVA ZA EP: ZAJEDNIČKA PRAVILA EU I HRVATSKE ODREDBE

Izborni postupak za Europski parlament uređen je europskim zakonodavstvom, kojim se utvrđuju zajednička pravila i načela postupka, poput načela proporcionalne zastupljenosti te nespojivosti određenih dužnosti s mandatom zastupnica u Europskom parlamentu. Posebne nacionalne odredbe mogu se razlikovati u velikoj mjeri od države do države i reguliraju važna pitanja poput vrsta izbornog sustava koji se primjenjuje i broja izbornih jedinica.

Zajedničke odredbe izbornog postupka na razini EU tiču se:

- aktivnog i pasivnog biračkog prava osoba koje nisu državljanke države u kojoj se izbori održavaju,
- izbornih načela,
- sustava glasanja, te
- nespojivosti dužnosti nacionalnih i europskih zastupnica.

1.1.1. BIRAČKA PRAVA

Čl. 22. st. 2. UFEU-a o izborima za Europski parlament propisuje da

„svaka građanka Unije koja boravi u nekoj državi članici čija nije državljanica, ima u toj državi članici aktivno i pasivno biračko pravo na izborima za Europski parlament, pod jednakim uvjetima kao i državljanica te države.”⁹

Direktivom Vijeća 93/109/EZ su donesene mjere za provedbu tog prava. Sukladno čl. 6. stavkom 1. te Direktive i u skladu s Direktivom Vijeća 2013/1/EU iz 20. prosinca 2012. o izmjeni Direktive 93/109/EZ,

„Ibilo koja građanka Unije koja boravi u državi članici čija nije državljanica i kojoj je, pojedinačnom sudskom odlukom ili administrativnom odlukom, pod uvjetom da potonja odluka može podlijegati pravnim lijekovima, oduzeto pasivno biračko pravo prema pravu

---

⁹ Ugovor o Europskoj uniji i ugovor o funkcioniranju Europske unije 2016/C 202/01 od , pročišćena verzija, C 202/1. URL: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

države članice boravišta ili pravu njezine matične države članice, spriječena je ostvarivati to pravo u državi članici boravišta na izborima za Europski parlament".¹⁰

Postupak izbora u Europski parlament se mora temeljiti na načelu proporcionalne zastupljenosti. Stoga se prema čl. 1. Odluke Vijeća 2002/772/EZ, Euratom mora koristiti sustav glasanja za listu ili sustav pojedinačnog prenosivog glasa.¹¹ U skladu s Odlukom Vijeća iz 2002. sve države članice za izbore moraju koristiti jedan od oblika proporcionalne zastupljenosti što znači da europski izborni sustav osigurava da, ako određena stranka dobije primjerice 35% glasova, ista dobije i otprilike 35% od ukupnog broja zastupničkih mjesta u parlamentu. Primjenom proporcionalne zastupljenosti EU želi osigurati da sve stranke, neovisno o njihovoj veličini, imaju priliku biti zastupljene u Europskom parlamentu.¹²

Dužnost zastupnica u Europskom parlamentu nespojiva je brojnim funkcijama: mandatom članice Vlade unutar države članice, članice Europske komisije, sutkinje, nezavisne odvjetnice ili tajnice Suda Europske unije, članice Revizorskog suda, članice Europskog gospodarskog i socijalnog odbora, članice odbora ili drugih tijela osnovanih u skladu s Ugovorima u svrhu upravljanja sredstvima Unije ili izvršavanja stalne izravne upravne zadaće, članice Odbora direktora, Upravnog odbora ili osoblja Europske investicijske banke i aktivne dužnosnice ili službenice institucija Europske unije ili povezanih specijaliziranih tijela prema čl. 7. Akta iz 1976. te amandmanom Akta Odlukom Vijeća 2002/772/EZ, Euratom od 25. lipnja i 23. rujna 2002. Nadalje, europarlamentarke ne mogu istovremeno biti na dužnosti u Odboru regija (od 1997.), kao niti članice u Odboru direktorica Europske središnje banke, niti mogu biti na funkciji Ombudsmana Europske unije i, najvažnije, ne mogu imati ni zastupnički mandat u nacionalnom parlamentu (od 2002.¹³).

10

Na razini samih država članica posebno se reguliraju sljedeća pitanja:

- izborni sustav i pragovi,
- podjela na izborne jedinice,
- pravo glasanja, napose glasanje osoba koje nisu državljanke države domaćina te glasanje u državi podrijetla državljanke koja borave izvan nje,
- pasivno biračko pravo i kandidatura,
- datum održavanja izbora,
- mogućnost biračice da mijenjaju redoslijed kandidatkinje na listi,
- utvrđivanje izbornih rezultata i pravila izborne kampanje, te
- popunjavanje mjesta upražnjenih tijekom trajanja parlamentarnog saziva.¹⁴

10 Direktiva Vijeća 93/109/EZ od 6. prosinca 1993. o utvrđivanju detaljnih aranžmana za ostvarivanje aktivnog i pasivnog biračkog prava na izborima za Europski parlament za građane Unije koji borave u državi članici čiji nisu državljani, L 329/34.

11 Odluka Vijeća od 25. lipnja i 23. rujna 2002., 2002/772/EZ, Euratom.

12 Europski parlament: Europski izbori. URL: <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/hr/be-heard/elections>. Vidi isto: Europski parlament: Izborni postupak. Kratki vodič o Europskoj uniji – 2018. URL: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/21/europski-parlament-izborni-postupak>, str. 2.

13 *ibid.*

14 *ibid.*, str. 2-5.

U Hrvatskoj su nacionalne odredbe o izbornom postupku regulirane Zakonom o izboru članica u Europski parlament iz Republike Hrvatske. Prema čl. 2. tog Zakona hrvatske se europarlamentarke biraju na neposrednim izborima, na temelju općeg, slobodnog i jednakog biračkog prava s tajnim glasanjem na vrijeme od pet godina. Zastupnice Europskog parlamenta iz Hrvatske nemaju obvezujući mandat, glasaju pojedinačno i osobno te nisu vezane nikakvim uputama.¹⁵ Nadalje, Hrvatska jamči svojim biračicama slobodu opredjeljenja i tajnost njihova glasanja, a dužnost je i pravo biračica da samo jedanput daju svoj glas. Biračice ne mogu biti tražene da objave glasačko opredjeljenje niti mogu biti pozvane na odgovornost zbog glasanja ili zbog toga što nisu glasale.¹⁶

Europarlamentarke biraju sve hrvatske državljanke koje imaju pasivno biračko pravo. Državljanke druge države članice Europske unije koje imaju prebivalište tj. boravak u Hrvatskoj mogu birati europarlamentarke pod istim uvjetima koji vrijede za hrvatske državljanke, ako nadležnom tijelu koje vodi popis biračica podnesu zahtjev za upis u taj popis najkasnije 30 dana prije dana izbora.¹⁷ Ako je državljanka druge države članice EU ostvarila svoje aktivno i pasivno biračko pravo u Hrvatskoj, to pravo na istim izborima ne može ostvariti u matičnoj državi, niti u drugoj državi članici EU. Ovo pravilo vrijedi i za hrvatske državljanke. Uz to, Državno izborno povjerenstvo (DIP) obavještava putem Ministarstva vanjskih i europskih poslova (MVEP) druge države članice EU o tome koje su njihove državljanke upisane u hrvatski popis birača i koje se kandidiraju.¹⁸

Vijeće je 1976. nakon savjetovanja s Europskim parlamentom jednoglasno utvrdilo izbornu razdoblje prvih izbora 1979. godine i svi sljedeći su se održali u istom razdoblju posljednje godine petogodišnjeg trajanja mandata. Svojom odlukom od 14. lipnja 2013. Vijeće je pomaknulo datume izbora predviđene za lipanj, na 22.-25. svibnja kako bi se izbjeglo preklapanje s blagdanom Duhova. Pri tome je primijenilo čl. 11. koji glasi:

„ako se pokaže da je izbore nemoguće provesti [...] u tom razdoblju, Vijeće jednoglasno i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom najkasnije jedan mjesec prije isteka petogodišnjeg mandata iz čl. 5. određuje drugo izbornu razdoblje koje ne smije biti više od dva mjeseca prije niti jedan mjesec poslije razdoblja utvrđenog u skladu s prethodnim podstavkom.”

Izbori za Europski parlament održavaju se u istom razdoblju koje počinje u četvrtak ujutro i završava u nedjelju istog tjedna. Radi različitih izbornih tradicija, točan dan i vrijeme izbora određuje svaka država članica zasebno.¹⁹ Prema tome, Vijeće je potvrdilo da će se izbori 2019. održati tijekom tjedna od 23. do 26. svibnja.²⁰ Budući da je Hrvatska prema čl. 7. Zakona o izboru članova u EP odredila da je dan za provedbu europskih izbora nedjelja, sljedeći izbori će se održati 26. svibnja 2019. Odluku o raspisivanju izbora za Europski parlament donosi Predsjednica najmanje 60 dana prije održavanja izbora.²¹

---

15 Zakon o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske (Zakon o izboru članova u EP), Narodne novine br. 143/13, pročišćena verzija.

16 ibid, čl. 3.

17 ibid, čl. 4.

18 ibid, čl. 6.

19 Odluka Vijeća od 8. listopada 1976. 76/787/EZUČ. EEZ, Euratom te izmjene Odluke Vijeća 207602/772/ EZ, Euratom, čl. 10. - 11.

20 Council of the European Union (2018) European Parliament election dates: Council confirms 23 to 26 May 2019. URL: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/22/european-parliament-election-dates-council-confirms-23-to-26-may-2019/>

21 Zakon o izboru članova u EP, čl. 7.

Hrvatske državljanke bez prebivališta u Hrvatskoj mogu glasati u sjedištima DKP-a.²² Biračice drugih država članica EU glasaju na biračkim mjestima unutar Hrvatske sukladno njihovom boravištu ili prebivalištu. Biračice koje imaju hrvatsko državljanstvo, kao i prebivalište u Hrvatskoj, a na dan izbora nisu u Hrvatskoj, glasuju u diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske (DKP). Kako bi ostvarile to pravo, biračice se moraju prethodno registrirati ili potvrditi glasanje izvan mjesta prebivališta.²³

Ako državljanke bez prebivališta u Hrvatskoj žele ostvariti svoje biračko pravo u DKP-u trebaju se prethodno registrirati putem propisanog obrasca u pisanom formatu u slučaju da nemaju e-osobnu iskaznicu. Biračice s e-osobnom iskaznicom bivaju automatski „po službenoj dužnosti“ aktivno registrirane i uključene u popis biračica na „adresi prijavljenog prebivališta u inozemstvu.“ Obrazac se treba podnijeti nadležnom DKP-u. Biračice koje se nisu prethodno aktivno registrirale mogu također glasati, međutim tad im je potrebna potvrda da su upisane u registar biračica. Nadalje, prethodna registracija ili potvrda za glasanje izvan mjesta prebivališta je potrebna ako biračice s prebivalištem u Hrvatskoj žele glasati izvan Hrvatske. Prethodna registracija se u tom slučaju treba podnijeti ili nadležnom uredu unutar Hrvatske ili nadležnom DKP-u. Rok za aktivnu registraciju kao i za prethodnu registraciju je najkasnije 10 dana prije dana održavanja izbora. Nadalje, za europske izbore postoji posebna regulacija za hrvatske državljanke koje borave u drugoj državi članici EU. U tom slučaju hrvatske državljanke mogu izabrati žele li glasati za eurozastupnice države članice u kojoj borave ili za hrvatske eurozastupnice u DKP-u. Ako se hrvatske državljanke odluče da žele glasati za europarlamentarce države članice u kojoj borave, trebaju se prijaviti nadležnom tijelu te države sukladno zakonskim propisima iste. U tom slučaju biračice gube pravo glasanja za hrvatske europarlamentarke sukladno zabrani dvostrukog glasanja.²⁴ Prema odredbama čl. 37. Zakona o izboru članova u EP, DIP je kao nadležno tijelo dužno objaviti biračiska na kojem hrvatske državljanke mogu glasati u inozemstvu i to najkasnije 10 dana prije održavanja izbora.²⁵

Također, osobe mogu glasati i u državi EU-a u kojoj imaju boravište ili prebivalište, a čije nisu državljanke. Iako se ovime omogućava velikom broju biračica koje borave izvan svoje države da glasaju, otvara se mogućnost zloupotreba jer države članice EU još nemaju usklađen sistem razmjene podataka iz biračkih popisa. Nepostojanje usklađenosti popisa omogućava zloupotrebu dvostrukog glasanja kao što je pokazao npr. slučaj Giovannija di Lorenzo-a, glavnog urednika njemačkih novina *Die Zeit*, koji ima njemačko i talijansko državljanstvo i koji je tijekom emitiranja jedne emisije uoči izbora za *Europski parlament javno izjavio da je glasao dvostruko nakon čega je i pokrenuta istraga*.²⁶ Premda EU zakonodavstvo ne predviđa dvostruko glasanje, zasad je i dalje teško provoditi propise jer nema usklađenih podataka između izbornih tijela država članica EU.²⁷

22 ibid, čl. 8.; 80.

23 ibid, čl. 9.

24 Središnji državni portal (2018): Glasovanje u inozemstvu. URL: <https://gov.hr/print.aspx?id=1736&url=print>

25 Zakon o izboru članova u EP, čl. 37.

26 Reuters (2014): 'I voted twice' in EU poll, says German newspaper editor. URL: <https://www.reuters.com/article/us-eu-election-germany-double-vote-idUSBREA4P0CO20140526>

27 Europski parlament (2018.): Izborni postupak. Kratki vodič o Europskoj uniji, str. 3. Najnovijom Odlukom Vijeća o izmjeni Akta o izboru članica Europskog parlamenta predviđa da će se u Akt uvrstiti čl. 9.b koji propisuje mehanizam sprječavanja tzv. dvostrukog glasanja. St. 1. tog članka propisuje da „Iskva država članica određuje kontaktno tijelo odgovorno za razmjenu podataka o biračicama i kandidatkinjama s istovrsnim tijelima u drugim državama članicama.“ St. 2. nadalje predviđa sljedeće: „Ne dovodeći u pitanje nacionalne odredbe o upisu biračica na popis biračica i podnošenju kandidature, tijelo iz st. 1., u skladu s primjenjivim pravom Unije o

Sve registrirane političke stranke u Hrvatskoj imaju pravo predložiti stranačku listu za izbore u Europski parlament nakon objave Odluke o raspisivanju izbora u Narodnim novinama. Samostalnu listu može predložiti jedna politička stranka, a koalicijsku listu dvije ili više političkih stranaka. Lista mora sadržati onoliko kandidatkinja koliko se zastupnica bira u Europski parlament. Za sastavljanje liste predlagateljice su dužne voditi računa o načelu ravnopravnosti spolova. Biračice imaju pravo predložiti nezavisnu ili tzv. kandidacijsku listu na temelju pravovaljano prikupljenih potpisa za što im je potrebno najmanje 5 000 potpisa.²⁸

Na kandidacijskim listama se mogu nalaziti državljanke drugih država članica EU. DIP utvrđuje pravovaljanost liste kandidatkinja, a u slučaju da se lista proglašava nepravovaljanom, kandidatkinja državljanka druge države članice EU ima pravo prigovora DIP-u, odnosno u drugom stupnju pravo žalbe Ustavnom sudu Republike Hrvatske.²⁹ DIP zaprima prijedloge kandidacijskih lista 14 dana od dana raspisivanja izbora,³⁰ nakon čega 48 sati od isteka vremena za predaju lista mora prihvatiti listu te objaviti zbirnu listu svih pravovaljano predloženih lista uključujući imena i prezimena kandidatkinja u svim dnevnim hrvatskim novinama i na HRT-u.³¹

U Hrvatskoj se europarlamentarke biraju prema proporcionalnoj zastupljenosti te preferencijalnom glasanju, a cijeli teritorij Republike Hrvatske je jedna izborna jedinica uključujući biračka mjesta u sjedištima hrvatskih DKP-a.³² Prema čl. 25., izborni prag kojeg liste moraju prijeći je 5% danih glasova biračica.³³

---

zaštiti osobnih podataka, najkasnije šest tjedana prije prvog dana izbornog razdoblja iz čl. 10. st. 1. tim tijelima započinje slati podatke navedene u Direktivi Vijeća 93/109/EZ o građankama Unije koje su upisane na popis biračica ili se kandidiraju u državi članici čije nisu državljanke." Nova pravila europskog izbornog postupka će prema priopćenju Vijeća stupiti na snagu najkasnije do izbora u Europski parlament 2024. godine. Vidi: Odluka Vijeća o izmjeni Akta o izboru članova Europskog parlamenta neposrednim općim izborima, priloženog Odluci Vijeća 76/787/EZUČ, EEZ, Euratom od 20. rujna 1976.

28 Zakon o izboru članova u EP, čl. 14.-15.

29 ibid, čl. 16.

30 ibid, čl. 17.

31 ibid, čl. 18.

32 ibid, čl. 23.

33 ibid, čl. 25.

1.1.2. TRANSPARENTNOST FINANCIRANJA POLITIČKIH KAMPANJA

Utjecaj novca u politici i izbornim kampanjama postaje sve važnija tema zbog povećanog ulaganja u izborne kampanje koje postaju sve skuplje, ali i zbog sve većih troškova oglašavanja, posebno na društvenim mrežama. Zbog nejednake mogućnosti financiranja političkih aktivnosti pojedinih političkih stranaka i kandidatkinja, ozbiljno dolazi u pitanje načelo jednakosti šansi svih sudionica u izbornom procesu.

U posljednje vrijeme postaje aktualno pitanje transparentnosti financiranja izbornih i referendumskih kampanja u SAD-u, Njemačkoj, Francuskoj i Velikoj Britaniji (Brexit) zbog pojave ozbiljnih indicija da su se dijelovi kampanja financirali iz stranih izvora. Rješavanje tih pitanja bi trebalo pridonesti zaštiti integriteta izbornog procesa te osigurati poštivanje pravila za transparentnost izbornog procesa i financiranja političkih aktivnosti.

U tu svrhu usvojeni su neki od važnih međunarodnih standarda među kojima se izdvajaju Preporuke Odbora ministara Vijeća Europe³⁴ i Smjernice OESS-a za političke stranke.³⁵ Na razini EU, sustav financiranja europskih političkih stranaka ustanovljen je 2003. godine³⁶ i upotpunjen 2014. Uredbom o statutu i financiranju europskih političkih stranaka i europskih političkih zaklada br. 1141/2014. Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. (EU, Euratom).³⁷

Međunarodne preporuke za reguliranje transparentnosti financiranja političkih aktivnosti i izbornih kampanja odnose se na sljedeće segmente:

- Izvori financiranja,
- Troškovi kampanja (zabrane i ograničenja),
- Izvještavanje i transparentnost,
- Nadzor i sankcije.

Političke stranke i kandidatkinje obično financiraju svoje aktivnosti putem javnih ili privatnih izvora. U javne izravne izvore financiranja spadaju naknada troškova izborne kampanje i/ili osiguranje sredstava za redovan rad političkih stranaka temeljem osvojenih mandata, broja glasova ili nekim drugim kriterijem. Javni neizravni izvori financiranja obuhvaća korištenje javnih prostorija pod

34 Council of Europe (2003): Recommendation of the Committee of Ministers to member states on common rules against corruption in the funding of political parties and electoral campaigns. URL: <https://rm.coe.int/16806cc1f1>

35 OSCE (2011): Guidelines on Political Party Regulation. URL: <https://www.osce.org/odihr/77812?download=true>

36 European Parliament (2011): Resolution on the application of Regulation (EC) No 2004/2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding (2010/2201(INI)), (2012/C 296 E/07). URL: <http://ec.europa.eu/dorie/fileDownload.do?sessionId=0PZ5Q6tJvsc612p7TD2RTlTMSgfY3shdFvh7DLgF7bGnJ4Trs5py!243197488?docId=1283544&cardId=1283543>

37 Europski parlament (2018): Izborni postupak. URL: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/21/europski-parlament-izborni-postupak>. Vidi isto: Uredba (EU, EURATOM) br. 1141/2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1141&from=HR>

jednakim uvjetima, besplatno korištenje medijskog prostora i sl. Privatni izvori financiranja obuhvaćaju donacije od fizičkih i pravnih osoba u novcu ili dobrima i uslugama, prihode od članarina, imovine, zajmova, kredita i sl. Ovisno o vrsti izbora, mogu se uvesti ograničenja visine donacija kako pojedine donatorice ne bi imale značajan utjecaj na određenu stranku ili kandidatkinju. Međunarodne smjernice preporučuju zabranu donacije od strane udruga, sindikata, vjerskih zajednica, poduzeća u vlasništvu države ili lokalnih jedinica kao i zabranu donacija iz stranih izvora – stranih država, stranih političkih stranaka i stranih pravnih osoba. U određenoj mjeri pojedine države uvode i zabranu donacija iz anonimnih izvora, a posebna pažnja se pridaje zloupotrebi javnih resursa i stranih donacija.

Kako bi se regulirala transparentnost troškova kampanje, bitno je definirati vremenski period koji obuhvaća kampanju, ali i razdoblje prije početka službene kampanje kako bi se obuhvatili svi troškovi koji su nastali u korist kampanje. Kako bi se osigurala minimalna jednakost sudionica na izborima, mogu se uvesti ograničenja troškova u izbornim kampanjama. Dodatno, mogu se uvesti zabrane trošenja na oglašavanje i korištenje javnih resursa u kampanji pojedine stranke ili kandidatkinja. Izričito se naglašava da stranke i kandidatkinje ne smiju zloupotrebljavati sredstva u svrhu kupovine glasova što se posebno kažnjava. Preporučuje se zabrana donacije, tj. trošenja od tzv. trećih osoba³⁸ jer se ne može utvrditi točan izvor financiranja.

Kako bi javnost i građanke na vrijeme bili upoznati s donacijama i troškovima stranaka i kandidatkinja uključujući podacima o zaduženjima, preporučuje se objava detaljnih financijskih izvještaja u lako čitljivim formatima te podnošenje izvještaja tijelima nadzora uključujući i podatke o oglašavanju. Moraju se postaviti jasni rokovi za objavu financijskih izvještaja prije izbora i nakon izbora kako bi biračice mogle donijeti informiranu odluku i temeljem financijskih izvještaja političkih stranaka i kandidatkinja. Političke stranke bi trebale imati obvezu podnošenja i objave godišnjih financijskih izvještaja sukladno pravilima za neprofitne organizacije u svrhu podizanja transparentnosti.

Jedna od glavnih preporuka odnosi se na uspostavljanje neovisnog nadzora i revizije od strane tijela koje će se u većini svog djelovanja baviti organizacijom i provedbom izbora. Tijelo neovisnog nadzora bi trebalo imati ovlasti izricanja novčanih i drugih sankcija razmjerno težini počinjenog kršenja zakona i pravila transparentnosti, ali i kapacitete za nadzor i sankcioniranje prekršiteljica.

---

38 Treće strane/treće osobe su subjekti, udruge i organizacije koje nisu izravno povezane sa strankom, ali joj pomažu u izbornoj kampanji na način da pomažu kampanji te stranci ili provode negativnu kampanju protiv konkurentske stranke.

Komparativni prikaz
financiranja izbornih kampanja
u Hrvatskoj, Mađarskoj i
Njemačkoj

Države članice EU imaju specifičnu regulaciju financiranja političkih stranaka i izbornih kampanja ovisno o stupnju demokratskog razvoja, dosadašnjih problema s transparentnosti financiranja i povjerenja javnosti u političke stranke. U nastavku će biti prikazana regulacija financiranja stranaka i kampanja u Hrvatskoj. Uz to će se prikazati regulacija u Njemačkoj kao tzv. staroj članici EU-a koja je svoje zakonodavstvo poboljšavala potaknuta skandalima netransparentnog financiranja političkih stranaka. Pregled regulacije u Mađarskoj će ovoj analizi donijeti iskustvo novije zemlje članice EU-a koja je prošla demokratsku tranziciju, ali se i dalje suočava s problemom poštivanja osnovnih načela liberalnih demokracija.

Sredinom kolovoza 2018. nacrt prijedloga Zakona o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referenduma je upućen u javno savjetovanje te će vjerojatno biti objavljen bez većih ispravaka.³⁹ Na prvi pogled je vidljivo da će novi zakon sadržati dvostruko više članaka u odnosu na stari te da se zakonodavac nakon niza referendumskih inicijativa koje su se odvijale zadnje pet godine odlučio pravno regulirati financiranje istih. Između ostalog, novim zakonom će se onemogućiti anonimno doniranje te će obuhvatiti (strože) regulacije za referendumske inicijative. Financijski izvještaji će morati sadržavati imena tj. nazive donatorica, njihove OIB-e i iznos donacija, što će se prijavljivati DIP-u. DIP će na svom novom mrežnom portalu koji je trenutno u fazi pripreme objaviti iste u otvorenom formatu. Budući da će se financiranje kampanja za referendumske inicijative regulirati isto kao i predizborne kampanje, referendumske inicijative više neće moći primiti donacije od primjerice javnih poduzeća, stranih državljanke ili pravnih osoba te vjerskih zajednica.⁴⁰

Budući da će novi zakon biti donesen 1. siječnja 2019. godine, analiza za Hrvatsku koristi podatke iz trenutno važećeg Zakona o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe.

---

39 Ministarstvo uprave (2018): Savjetovanje sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga zakona o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referenduma. URL: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=8283>

40 Boban Valečić, Iva (2018): Referendumske inicijative bez novca iz Crkve i inozemstva. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/referendumske-inicijative-bez-novca-iz-crkve-i-inozemstva-1264116>

2.1. JAVNO FINANCIRANJE POLITIČKIH KAMPANJA

Gotovo sve zemlje primjenjuju oblike javnog financiranja. Modaliteti i uvjeti javnog financiranja izbornih promidžbi određeni su nacionalnim zakonodavstvima. U nastavku su prikazani slučajevi Njemačke, Mađarske i Hrvatske.

Uvjet za ostvarivanje prava na javno djelomično financiranje u Njemačkoj je da stranka mora osvojiti najmanje 0,5% važećih glasova na izborima za Europski parlament ili izborima za Bundestag, 1% važećih glasova na pokrajinskim izborima ili 10% tzv. prvih glasova unutar izborne jedinice. Stranke koje se natječu samo na izborima za Europski parlament ili na lokalnim izborima nemaju pravo na javno financiranje. Predsjednica njemačkog parlamenta (Bundestag) je nadležna institucija za nadzor financiranja političkih stranaka.⁴¹ Javno financiranje se izračunava temeljem iznosa za svaki ostvareni važeći glas na prošlim izborima za Europski parlament, Bundestag ili Landtage (pokrajinski parlamenti). Za maksimalno 4 milijuna dobivenih važećih glasova stranka će dobiti jedan euro po glasu, a za svaki sljedeći važeći glas 0,83 eura. To znači da njemačka država honorira izborni uspjeh političkih stranaka kroz različite novčane iznose. Uz to, Njemačka dodaje svakom euru kojeg je stranka zaradila kroz članarine, doprinose od izabраниh mandatarki ili legalno stečenih donacija fizičkih osoba dodatnih 0,45 eura (tzv. udio na donacije). Pritom se uzimaju u obzir samo donacije do 3 300 eura po fizičkoj osobi. Ukupan iznos godišnjeg javnog financiranja svih stranaka ne smije prekoračiti apsolutnu gornju granicu koja je od 2013. godine dinamizirana. Stoga predsjednica Bundestaga svake godine utvrđuje novi iznos. Za 2016. godinu je apsolutna gornja granica javnog financiranja iznosila oko 160,5 milijuna eura. Iz njemačkog ustava proizlazi zabrana prevladavajućeg financiranja stranaka iz državnog proračuna jer javno financiranje pojedinačne stranke ne smije prekoračiti njezine samogenerirane prihode (ukupan iznos samogeneriranih prihoda predstavlja tzv. relativnu gornju granicu koja je relevantna za izračun iznosa javnog financiranja). U slučaju da je iznos samogeneriranih prihoda niži od izračunatog iznosa javnog financiranja smanjuje se iznos javnog financiranja na iznos utvrđen relativnom gornjom granicom. Organizacije stranačkih mladeži i stranačke zaklade također imaju pravo na javno financiranje. Postoji mogućnost porezne olakšice za donatorice kao i besplatan pristup medijima, prostorima za oglašavanje te javnim prostorima i uredima pod jednakim uvjetima.⁴²

U Mađarskoj kandidatkinje i stranke imaju pravo na javno financiranje svojih aktivnosti. Kandidatkinje u jednomandatnim izbornim jedinicama imaju pravo dobiti iznos do jedan milijun mađarskih forinti (otprilike 3 100 eura). Taj iznos se može povećati sukladno kretanju indeksa potrošačkih cijena i mora se uplatiti stranci koja je obvezna podnijeti detaljne financijske izvještaje. Stranke koje se natječu na izborima na nacionalnoj razini imaju pravo na dodatna sredstva bez obveze podnošenja izvještaja. Ministarstvo financija je nadležno za financiranje političkih stranaka, a 25% od ukupnog javnog

41 Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz). URL: https://www.bundestag.de/blob/189336/5d192027d48c097aa998a2eb8713a060/pg_pdf-data.pdf. Vidi isto: Deutscher Bundestag (2017): Die staatliche Parteienfinanzierung. URL: https://www.bundestag.de/blob/189364/00049e50b907e0dd5145cfaeb1d0631f/staatl_partei_finanz-data.pdf, str. 6ff.

42 ibid.

financiranja mora se jednako podijeliti strankama koje osvoje mandate na nacionalnoj listi. Ostatak od 75% dijeli se ostalim strankama koje sudjeluju na parlamentarnim izborima sukladno osvojenim glasovima pod uvjetom da osvoje više od 1% glasova.⁴³ U 2017. godini javno je financiranje iznosilo otprilike 12,7 milijuna eura⁴⁴ te političke stranke svake dvije godine dobivaju novac iz državnog proračuna.⁴⁵

Prema čl. 18. Zakona o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe, u Hrvatskoj pravo na naknadu troškova političke kampanje iz državnog proračuna imaju političke stranke i nezavisne liste koje na izborima za Europski parlament dobiju najmanje 5% (odnosno koje na izborima za Hrvatski sabor dobiju najmanje 10%) važećih glasova biračica izborne jedinice.⁴⁶ Ukupan iznos za naknadu kandidatkinjama određuje Vlada najkasnije sedam dana od dana objave odluke o raspisivanju izbora.⁴⁷ Prema čl. 20., sredstva za naknadu troškova izborne kampanje za izbore u Europski parlament se raspoređuju sukladno broju osvojenih zastupničkih mjesta u Europskom parlamentu.⁴⁸

2.2. OGRANIČENJE DONACIJA

U Njemačkoj stranke imaju pravo primati donacije i iz privatnih izvora, ali nema ograničenja na iznos primljenih donacija, niti ograničenja na potrošnju, bilo na godišnjoj razini, bilo tijekom izborne kampanje. Anonimne su donacije dozvoljene do iznosa od 500 eura, a donacije do iznosa od 1 000 eura mogu biti isplaćeni u gotovini. Prema čl. 25. st. 3. Zakona o političkim strankama, političke stranke ne smiju primati donacije iz inozemstva, osim ako je donacija:

- od njemačke državljanke koja živi u inozemstvu, od građanke EU ili trgovačkog poduzeća koje je u vlasništvu njemačke državljanke ili građanke EU ako je donacija neposredna,
- uplaćena iz matične države za političku stranku nacionalne manjine,
- od strankinje u maksimalnom iznosu od 1 000 eura.⁴⁹

---

43 Act LXXXVII of 2013 on the Transparency of Campaign Costs related to the Election of the Members of the National Assembly. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Hungary/Hungary_Transparency%20of%20Campaign%20Costs_2013.pdf

44 OSCE, ODIHR (2018): Hungary Parliamentary Elections 8 April 2018 - ODIHR Limited Election Observation Mission Final Report. URL: <https://www.osce.org/odihr/elections/hungary/385959?download=true>, str. 15.

45 European Parliament (2015): Party financing and referendum campaigns in EU Member States. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519217/IPOL_STU\(2015\)519217_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519217/IPOL_STU(2015)519217_EN.pdf), str. 41.

46 Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe (Zakon o financiranju), Narodne novine br. 70/2017, pročišćena verzija, čl. 18.

47 Zakon o financiranju, čl. 19.

48 ibid, čl. 20.

49 Parteiengesetz.

Mađarska u potpunosti zabranjuje anonimne donacije, a visina donacija nije ograničena. Kandidatkinje mogu potrošiti najviše pet milijuna mađarskih forinta (oko 15 600 eura), a taj iznos se može povećati sukladno kretanju indeksa potrošačkih cijena.⁵⁰

U Hrvatskoj, Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe zabranjuje financiranje političkih stranaka i kandidatkinja subjektima:

- stranih država, stranih političkih stranaka, stranih pravnih osoba,
- državnih tijela, javnih poduzeća, pravnih osoba s javnim ovlastima; trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u kojima RH, odnosno općina, grad i županija ima udjele ili dionice te javnih i drugih ustanova u vlasništvu RH, odnosno općine, grada i županije,
- udruga radnika i poslodavaca,
- udruga, zaklada i fondacija koje zastupaju ili predstavljaju državni dužnosnici ili dužnosnici općina, gradova i županija,
- vjerskih zajednica, humanitarnih te drugih neprofitnih udruga i organizacija,
- fizičkih i pravnih osoba protiv kojih se vodi postupak naplate dospjelih nepodmirenih obveza prema proračunu ili zaposlenicima.

Uz to, zakonom je zabranjeno davanje donacija u novcu ili u obliku proizvoda preko posrednice te anonimno doniranje. Donacijama iz neimenovanih (anonimnih) izvora zakon smatra sve donacije za koje u trenutku uplate donacije nisu poznati podaci o donatorici, odnosno donacije za koje se bez dodatnih radnji ne može sa sigurnošću utvrditi donatorica (npr. donacije putem SMS poruka ili telefonskih govornih automata).⁵¹

Nadalje, čl. 11. Zakona o financiranju regulira ograničenje iznosa dobrovoljnih priloga (donacija). Iznos donacija koje fizičke osobe imaju pravo donirati jednoj političkoj stranci, listi ili kandidatkinji ne smije prelaziti iznos od 30 000 kuna u jednoj kalendarskoj godini. Ukupan iznos donacija koje pravne osobe imaju pravo donirati nezavisnoj zastupnici te nezavisnoj listi i kandidatkinji za zastupnicu na izborima za Europski parlament ne smije prelaziti iznos od 100 000 kuna u kalendarskoj godini.⁵²

Dodatno ograničenje pomoći, ali ne i donacija u užem smislu, predstavlja zabrana korištenja uredskih prostorija, službenih vozila i uredske opreme državnih tijela te općina, gradova i županija za potrebe izborne kampanje, osim osobama na koje se odnose posebni propisi o šticećenim osobama.⁵³

Pritom, političke stranke, nositeljice nezavisnih lista i kandidatkinje ne smiju raditi politički ili drugi pritisak na fizičke i pravne osobe pri prikupljanju priloga (donacija) za financiranje svoga djelovanja te ne smiju obećavati političke ili kakve druge protuusluge, povlastice ili osobne koristi bilo koje vrste fizičkim i pravnim osobama pri prikupljanju donacija za financiranje svoga djelovanja. Svako takvo postupanje treba se prijaviti policiji kao kršenje Zakona.⁵⁴

---

50 Act LXXXVII of 2013 on the Transparency of Campaign Costs related to the Election of the Members of the National Assembly. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Hungary/Hungary_Transparency%20of%20Campaign%20Costs_2013.pdf, čl. 7.

51 Zakon o financiranju, čl. 22.

52 ibid, čl. 11.

53 ibid, čl. 16.

54 ibid, čl. 23.

2.3. FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI

Neovisno o tome ispunjavaju li njemačke političke stranke uvjete za javno financiranje svaka stranka mora objaviti financijski izvještaj o izvorima i upotrebi financijskih sredstava te njihovoj pokretnoj i nepokretnoj imovini. Financijski izvještaj u pravilu treba biti provjeren od nezavisne treće strane (npr. od revizora) te nakon certificirane provjere biti predan predsjednici Bundestaga. Ako stranka ne podnese svoj financijski izvještaj do 30. rujna, može joj se uskratiti javno financiranje. Od 2016. godine, predsjednica Bundestaga može izreći novčanu kaznu od najmanje 500 eura do maksimalno 10 000 eura. Od 2018. godine, stranke koje u posljednje 6 godine predsjednici Bundestaga nisu predale financijski izvještaj gube pravni status stranke počevši od roka za financijske izvještaje 2016. godine. Ne postoji obveza podnošenja i objavljivanja financijskih izvještaja tijekom izbora. Stranke i nezavisne kandidatkinje moraju neposredno prijaviti svaku donaciju iznad 50 000 eura predsjednici Bundestaga koju prime tijekom godine, a u godišnjim financijskim izvještajima objavljuju se sve donacije iznad 10 000 eura punim imenom, adresom donatorice te ukupnim iznosom donacije.⁵⁵

Prema procjeni Transparency Internationala Mađarske, financiranje političkih kampanja predstavlja jedan od najvećih korupcijskih opasnosti u Mađarskoj radi manjkave zakonske regulacije primjerice vezane za transparentnost i detaljnosti financijskih izvještaja.⁵⁶ Donacije od pravnih i fizičkih osoba te iznos donacije se moraju navesti. Ako stranka primi donaciju veću od 2 000 eura ili donaciju veću od 400 eura iz stranih izvora, mora se posebno navesti s imenom i iznosom u financijskom izvještaju. Izvještaji se objavljuju na internetskim stranicama stranke te u službenom glasniku.⁵⁷

U Hrvatskoj političke stranke, nositeljice nezavisnih lista i kandidatkinje dužne su dostaviti prethodna izvješća o primljenim donacijama za financiranje izborne promidžbe, kao i izvješće o troškovima izborne promidžbe u DIP-u roku od sedam dana prije održavanja izbora. Stranke, nositeljice nezavisnih lista i kandidatkinje dužne su navedena izvješća i objaviti na svojim internetskim stranicama ili putem dnevnog tiska, najkasnije u roku od 48 sati od isteka gore navedenog roka. Političke stranke, nositeljice nezavisnih lista i kandidatkinje kojima se sredstva za financiranje izborne promidžbe uplaćuju na njihov poseban račun dužni su sastaviti i DIP-u dostaviti financijski izvještaj o financiranju izborne promidžbe s podacima o ostvarenim prihodima za financiranje izborne promidžbe, izvorima financiranja te o izvršenim rashodima za financiranje izborne promidžbe, u roku od 30 dana nakon održanih izbora.⁵⁸ Pritom ukupan iznos troškova izborne promidžbe po kandidatkinji, odnosno kandidacijskoj listi ne smije prelaziti iznos veći od 1 500 000 kuna na izborima za Europski parlament.⁵⁹

55 Deutscher Bundestag (2017): Die staatliche Parteienfinanzierung, str. 6-7. Vidi isto: Parteiengesetz.

56 Transparency International Hungary (2015): Campaign Spending in Hungary - Total Eclipse. URL: <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/02/Total-Eclipse-Campaign-Spending-in-Hungary-Study.pdf>. Vidi isto: EuroPAM: Hungary. URL: <http://europam.eu/?module=country-profile&country=Hungary>

57 European Parliament (2015): Party financing and referendum campaigns in EU Member States. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519217/IPOL_STU\(2015\)519217_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519217/IPOL_STU(2015)519217_EN.pdf), str. 35.

58 Zakon o financiranju, čl. 24.; 34.

59 ibid, čl. 17.

2.4. MEHANIZMI NADZORA

Predsjednici Bundestaga je putem relevantnog Zakona o političkim strankama dodijeljen izvršni zadatak upravljačkog tijela koje svake godine određuje visinu javnog financiranja za lanjsku godinu temeljem njoj predanog detaljnog financijskog izvještaja. Ako stranke u Njemačkoj ne podnesu svoje financijske izvještaje predsjednici Bundestaga kao tijelu nadzora, može im se uskratiti javno financiranje, kazniti ih se novčano ili čak kaznom zatvora.⁶⁰

Kandidatkinje u Mađarskoj moraju podnijeti detaljne izvještaje, a stranke koje predlažu liste podnose ukupni financijski izvještaj Ministarstvu financija. Ministarstvo financija obavlja nadzor provjeravajući istinitost financijskih izvještaja, sukladnost sa zakonima te jesu li navedeni svi troškovi i donacije tijekom kampanje i kako su isti plaćeni. Državni ured za reviziju je zadužen za provjeru zakonitosti stranačkog financijskog upravljanja, a državno tužiteljstvo ima ulogu čuvara koje biva obaviješteno neposredno nakon registracije političke stranke. Uz to, državno tužiteljstvo ima ovlast da pokrene postupak protiv stranke ako ista krši zakone te može predati zahtjev za gašenje stranke. Mađarsko zakonodavstvo predviđa novčane kazne i gubitak javnog financiranja ako stranke ne postupaju u skladu sa zakonskom regulacijom glede financijskih izvještaja.⁶¹

Nadzor financiranja izborne promidžbe u Hrvatskoj provodi DIP od dana otvaranja posebnih računa za financiranje izborne promidžbe do završetka transakcija na tim računima.⁶² Neovisno o prekršajnoj odgovornosti (novčane kazne do 500 000 kuna⁶³), za kršenje odredbi Zakona koje se odnose na ograničenje troškova izborne promidžbe, objavljivanje podataka o donacijama i troškovima za izbornu promidžbu te financijskih izvještaja o financiranju izborne promidžbe, političkoj stranci, nositeljici nezavisne liste i kandidatkinji, DIP može u upravnom postupku izreći sljedeće administrativne sankcije:

- potpuni gubitak naknade troškova izborne promidžbe,
- djelomični gubitak naknade troškova izborne promidžbe,
- obustava isplate naknade troškova izborne promidžbe.⁶⁴

60 Deutscher Bundestag (2017): Die staatliche Parteienfinanzierung, str. 5.

61 ibid, str. 41.

62 Zakon o financiranju, čl. 27.-39.

63 Zakon o financiranju, čl. 43.-49.

64 ibid, čl. 40.

Sastav DIP-a je reguliran u čl. 3.-9. Zakona o Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske, iz kojeg proizlazi da predsjednica, potpredsjednice te članice moraju biti sutkinje tj. pravnice.⁶⁵

Državni ured za reviziju nadzire zakonitost poslovanja političkih stranaka koje primaju javna sredstva svake dvije godine.⁶⁶ Državno odvjetništvo pokreće postupke ako stranke krše zakone i može tražiti ukidanje političke stranke.⁶⁷ Administrativne sankcije te prekršajne odredbe u obliku novčanih kazna do gubitka javnog financiranja ili gubitka imovine stečene počinjenjem zakonskog prekršaja su pravne posljedice koje stranke i kandidatkinje mogu snositi za kršenje zakona.⁶⁸

---

65 Zakon o Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 44/06, 19/07.

66 ibid, čl. 27.; 31.-32.

67 ibid, čl. 49.

68 ibid, čl. 40.-48.

Spot On: Izazovi izbora
za EP u 2019.

U prošlih par godina je došlo te dalje dolazi do raznih fenomena koji utječu na demokraciju i političku sferu poput individualiziranog reklamiranja političkih opcija putem novih tehnologija, uplitanja pojedinih država u nacionalne izbore jedne druge zemlje (primjerice, uplitanje Rusije u američke izbore) te korištenje Europskog parlamenta za zagovaranje partikularnih interesa koji nisu od općeg interesa državljanke Europske unije. Budući da ti rizici postoje i kod izbora za Europski parlament, u narednom poglavlju je predstavljena analiza navedenih fenomena - suvremenih izazova za demokraciju i političku kulturu EU koji bez adekvatne i razmjerne pravno-političke te društvene reakcije mogu predstavljati prijetnju demokraciji u EU i njezinim državama članicama.

3.1. IZAZOVI KIBERNETIČKIH NAPADA

EU je sedam mjeseci prije održavanja europskih izbora poprilično zabrinuta za sigurnost izbora, a to je postalo jasno kad je Europska komisija sredinom listopada 2018. u Bruxellesu organizirala konferenciju na visokoj razini o spriječavanju digitalnih uplitanja i manipulacija u izborni proces.⁶⁹

Stoga je jedna od glavnih poruka konferencije da se izborna pravila i zakoni moraju prilagoditi digitalnom dobu kako bi se europskim građankama osigurali pošteni, slobodni i sigurni izbori. Takve specifične mjere sigurnosti trebale bi umanjiti, ako ne i skroz eliminirati, opasnost od unutareuropskih i stranih kibernetičkih napada, masovnih dezinformacijskih kampanja i drugih oblika zloupotrebe koje omogućuje digitalni svijet. U tom kontekstu Vera Jourová, Europska povjerenica za pravosuđe, potrošačice i spolnu ravnopravnost, ističe tri preporuke kako bi europske institucije mogle adekvatno reagirati na digitalne izazove za izborni proces:

- primjena pravila za zaštitu podataka,
- povećanje transparentnosti u online reklamiranju, i
- bolja kooperacija.⁷⁰

Europski izbori 2019. bit će prvi izbori koji će se održati uz novu Opću uredbu o zaštiti podataka (General Data Protection Rules – GDPR). Kako bi relevantni akteri znali primijeniti ta pravila za zaštitu podataka, Europska komisija je kreirala vodič koji naglašava zakonske obveze pri osiguranju zaštite osobnih podataka tijekom izbornog procesa.⁷¹

Budući da se političke stranke i druge u izborni proces involvirane akterice sve češće oglašavaju putem Interneta, Europska komisija preporučuje da se sva pravila koja reguliraju političke kampanje

---

69 GONG (2018): Zakoni koji čekaju ažuriranje i provođenje u EU. URL: <https://www.gong.hr/hr/izborni-sustav/europski/zakoni-koji-cekaju-azuriranje-i-provođenje-u-eu/>

70 Jourová, Vera (2018): Securing Free and Fair European Elections. URL: https://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/epsc_-_election_interference_thinkpieces.pdf, str. 11.

71 European Commission (2018): Guidance document. Commission guidance on the application of Union data protection law in the electoral context. Free and fair elections. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-data-protection-law-electoral-guidance-638_en.pdf.

moraju primjenjivati i za internetske kampanje kako bi glasačice mogle prepoznati izborne reklame i tko stoji iza njih, što naposljetku omogućuje pravedne i slobodne izbore.

Također, suradnja nacionalnih i paneuropskih akterica koje su relevantne za izbore ističe se kao nužan preduvjet za pravedne i sigurne izbore. Stoga je preporuka da svaka država članica oformi mrežu svih nacionalnih tijela javne vlasti, nezavisnih institucija i drugih relevantnih akterica te da odredi kontaktnu točku koja koordinira procese na europskom nivou. Smatra se da na taj način informacije mogu biti efikasnije i brže razmijenjene te da kroz takvu vrstu koordinacije nadležna tijela mogu lakše prepoznati i reagirati na potencijalne prijetnje po izborni proces.⁷²

Međutim, ostaje pitanje može li se EU zaštititi od ciljanih kibernetičkih uplitanja u izborni proces i mogu li izbori uopće biti osigurani. Na spomenutoj konferenciji su se tom temom bavile ministrice, EU povjerenice i druge ekspertkinje iz javnog i civilnog sektora i došle do zaključka da postoji visoka opasnost od napada i manipulacija te da je situacija složena. Stoga su preporuke veoma opće, što istovremeno proizlazi iz činjenice da su regulacije izbornog procesa u nadležnosti država članica. Kao što je u ovoj analizi ranije spomenuto, to konkretno znači da se izborni sustavi i mogućnosti participiranja u izborima razlikuju među državama članicama. U daljnjem tekstu osvrnut ćemo se na konkretnije primjere opasnosti za izborni proces i demokraciju unutar EU.⁷³ Budući da je osiguranje i organizacija provedbe, pa tako i kibernetička sigurnost izbora, u nacionalnoj nadležnosti valja podsjetiti da Hrvatska od 2015. godine ima donesenu Nacionalnu strategiju kibernetičke sigurnosti te odgovarajući Akcijski plan provedbe⁷⁴, koji bi se mogli proširiti na način da obuhvaćaju i područje izbornih procesa. Time bi se automatski i uvažile preporuke Europske komisije jer se opći ciljevi Strategije te oblici suradnje dionica kibernetičke sigurnosti podudaraju s navedenim preporukama.

---

72 Jourová, Vera (2018): Securing Free and Fair European Elections. URL: https://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/epsc_-_election_interference_thinkpieces.pdf, str. 11.

73 Fanta, Alexander (2018): Wahlbeeinflussung in Europa: Fake News, Facebook und die Russen. URL: <https://netzpolitik.org/2018/wahlbeeinflussung-in-europa-fake-news-facebook-und-die-russen/>

74 Nacionalna strategija kibernetičke sigurnosti, Narodne Novine br. 108/2015. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2015_10_108_2106.html

3.2. IZAZOVI NOVIH TEHNOLOGIJA

Društveni mediji postaju sve važniji alat u političkom oglašavanju, a da se o opsegu i izvorima financiranja takvog oglašavanja ne zna mnogo, pogotovo kad je riječ o ciljanom oglašavanju koje mogu vidjeti samo korisnici i oglašivači. Nakon afere Cambridge Analytica,⁷⁵ u kojoj je došlo do zloupotrebe osobnih podataka korisnika Facebooka za utjecaj na izbornu pobjedu Donalda Trumpa, počelo se intenzivnije raspravljati o potrebi za povećanjem transparentnosti političkog oglašavanja na društvenim mrežama, a poduzeti su i prvi koraci k povećanoj transparentnosti.

U Sjedinjenim Američkim Državama radi se na uvođenju zakona koji bi regulirao oglašavanje na društvenim mrežama; u Europskom parlamentu organizirana su saslušanja vodstva Facebooka na temu slučaja Cambridge Analytica⁷⁶ te je Europska komisija počela raditi na suzbijanju dezinformacija. Osim toga, pojavile su se inicijative za prikupljanje podataka i nadzor političkog oglašavanja u različitim zemljama,⁷⁷ a društveni mediji počeli su i sami raditi na nekim rješenjima⁷⁸ kojima je cilj transparentnije oglašavanje.

Što se SAD-a tiče, u listopadu 2017. godine predložen je Honest Ads Act,⁷⁹ zakon koji bi i plaćene oglase na društvenim mrežama uključio u definiciju predizborne javne komunikacije podložne regulaciji, a koji je dobio i podršku Facebooka.⁸⁰ Cilj zakona je transparentnije političko oglašavanje na društvenim mrežama, a ako bude usvojen, društvene mreže morat će uložiti „razumne napore“ kako bi se spriječio utjecaj na izbore iz inozemstva. Također, zakon predviđa da digitalne platforme uvedu i održavaju cjelovitu evidenciju oglašivača koje su u prethodnoj godini potrošile više od 500 dolara na oglase. U toj bi evidenciji javno dostupna bila digitalna kopija oglasa, kao i informacije poput opisa ciljne publike, imena osobe koju oglas podržava te kontakt podataka one koja je kupila oglas. U međuvremenu, Facebook je za SAD i Brazil sam otvorio tzv. Galeriju oglasa (Ad Archive)⁸¹ u kojoj korisnici mogu vidjeti i pretraživati političke oglase, a dostupne informacije uključuju i iznos uplaćen za oglas.

U Europi se po pitanju transparentnijeg političkog oglašavanja najviše debata te pokušaja nadzora i (samo)regulacije dogodilo u Irskoj za vrijeme referendumske kampanje o opozivu 8. amandmana

---

75 The Guardian: The Cambridge Analytica Files. URL: <https://www.theguardian.com/news/series/cambridge-analytica-files>

76 European Parliament (2018): Facebook/Cambridge Analytica: MEPs pursue personal data breaches probe. URL: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180530IPR04607/facebook-cambridge-analytica-meps-pursue-personal-data-breaches-probe>

77 ProPublica (2017): Help Us Monitor Political Ads Online. URL: <https://www.propublica.org/article/help-us-monitor-political-ads-online>
Transparent Referendum Initiative (2018). URL: <http://tref.ie/>

78 Facebook (2018): A New Level of Transparency for Ads and Pages. URL: <https://newsroom.fb.com/news/2018/06/transparency-for-ads-and-pages/>. Vidi isto: Twitter: Ads Transparency Center. URL: <https://ads.twitter.com/transparency>

79 Honest Ads Act (2017-2018). URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-bill/1989/text>

80 CBS (2018): Facebook: What is the Honest Ads Act?. URL: <https://www.cbsnews.com/news/facebook-hearings-what-is-the-honest-ads-act/>

81 Facebook (2018). URL: https://www.facebook.com/ads/archive/?active_status=all&ad_type=political_and_issue_ads&country=ALL

irskog Ustava koji se tiče prava na pobačaj. Same društvene mreže odlučile su tijekom kampanje poduzeti korake kojima bi se spriječio strani utjecaj na irske biračice i kako bi se zaustavio veliki nalet lažnih vijesti i tzv. botova. Facebook je zabranio oglašavanje u kampanjama svima osim osobama i organizacijama iz Irske,⁸² a Google je otišao korak dalje i zabranio bilo kakvo oglašavanje vezano uz referendum.⁸³ Ipak, Inicijativa za transparentan referendum (TRI) iz Irske pronašla je problematične oglase i nakon ograničenja i zabrana dostupne, a većina oglasa iz inozemstva dolazila je iz Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Američkih Država.⁸⁴

Na razini Europske unije, Komisija je 2018. donijela Komunikaciju „Suzbijanje dezinformacija na Internetu: europski pristup“⁸⁵ u kojoj je ustanovljeno da „(digitalne) platforme nisu osigurale dostatnu transparentnost političkog oglašavanja i sponzoriranog sadržaja“ te da „nisu pružile dovoljno informacija o uporabi tehnika strateškog širenja informacija, kao što su plaćanje utjecajnih osoba i/ili upotreba robota za plasiranje poruka“. Na temelju Komunikacije sazvan je forum različitih aktera, čijoj je jednoj radnoj skupini sastavljenoj od predstavnica društvenih mreža, digitalnih platformi te oglašivačke industrije cilj bio izrada Kodeksa dobre prakse u suzbijanju dezinformacija (EU Code of Practice on Disinformation).⁸⁶ Kodeks je donesen krajem rujna 2018. godine, ali je kritiziran od strane druge skupine unutar foruma (sastavljene od predstavnica medija i civilnog društva, fact-checkerica i znanstvenica) koja je ustanovila da se konačan proizvod rada digitalnih platformi uopće ne možete nazvati Kodeksom jer ne zadovoljava temeljne uvjete samoregulatornog mehanizma. Kodeks, kažu, ne sadrži niti jedan zajednički pristup, nema jasnih i smislenih obveza, nema jasno naznačenih ciljeva niti mogućnosti praćenja procesa, a ni alata kojima bi se pratila usklađenost i nadzirala provedba.

Kodeks je uistinu nedorečen i ostavlja previše manevarskog prostora svojim potpisnicama (između ostalih i Facebooku, Twitteru i Googleu), a to se najbolje vidi u dijelu koji se odnosi na političko oglašavanje. Potpisivanjem Kodeksa digitalne platforme i društvene mreže obvezuju se na objavljivanje podataka o političkom oglašavanju. Međutim, to može, ali i ne mora, uključivati ime donatorica i iznos uplaćen za oglas, što bi bio najvažniji korak k transparentnijem političkom oglašavanju preko Interneta.

---

82 The Guardian (2018): Facebook to block foreign spending on Irish abortion vote ads. URL: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/08/facebook-to-block-foreign-spending-on-irish-abortion-vote-ads-referendum>

83 The Guardian (2018): Google bans Irish abortion referendum adverts. URL: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/09/google-bans-irish-abortion-referendum-adverts>

84 CNN (2018): 'Dark ads' cast a shadow over Ireland's referendum on abortion. URL: <https://edition.cnn.com/2018/05/18/tech/ireland-abortion-referendum-facebook-google-intl/index.html>

85 Europska komisija (2018): Komunikacija komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru regija: Suzbijanje dezinformacija na Internetu: europski pristup. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0236&from=HR>

86 European Commission (2018): Code of practice on online disinformation. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

3.3. IZAZOVI STRANIH UTJECAJA

Velik izazov na izborima za Europski parlament mogao bi, dakle, biti utjecaj stranih, točnije neeuropskih aktera. Jedan takav utjecaj mogla bi pokušati ostvariti planirana zaklada Pokret (The Movement) Stevea Bannona. Naime, bivši glavni savjetnik trenutnog američkog predsjednika Donalda Trumpa je The Daily Beast-u⁸⁷ otkrio svoje planove o osnutku zaklade kojom želi potaknuti desničarsku revoluciju počevši s izborima za Europski parlament. Bannonova vizija je da do izbora, koji će se održati u svibnju 2019., uspije prikupiti dovoljno glasova za dobivanje do trećine zastupničkih mjesta kako bi mogao znatno utjecati na rad skupštine i političkog diskursa.

Prema Bannonovim navodima, neprofitna zaklada inspirirana Zakladom za otvoreno društvo Georgea Sorosa trebala bi biti bazirana u Bruxellesu, te bi se kao neka vrsta središnjice za europske desne-populističke stranke bavila primjerice anketama, savjetovanjem i tzv. targetiranjem. Taj bi planirani think tank trebao poduprijeti europske desne stranke koje nemaju stabilne financijske temelje i/ili profesionalnu političku infrastrukturu. Očekivanja su da će zaklada u sljedećih nekoliko mjeseci početi zapošljavati.

Pritom Bannonovo djelovanje na europskom kontinentu ne bi bio potpuni novitet nego samo sljedeći korak k izgradnji njegova globalnog političkog utjecaja budući da je tijekom prošle godine održao sastanke s raznim desnim europskim strankama, tj. akterima, kao npr. s francuskom strankom Front National (koji se sad zove Rassemblement National) ili s mađarskim premijerom Viktorom Orbanom. Štoviše, jačom prisutnošću na europskom tlu bi se pritom moglo bolje povezati europske desne-populističke pokrete s američkim ekvivalentima.⁸⁸ Uz to, čini se da Bannon želi utjecati i na zapadnobalkansku politiku na što ukazuje njegov sastanak sa Željkom Cvijanović, premijerkom Republike Srpske, krajem srpnja 2018. godine u Washingtonu. To se može tumačiti kao opasnost cjelovite integracije Bosne i Hercegovine u EU budući da vodeće političarke Republike Srpske lobiraju za odcjepljenje te savezništvo s Rusijom.⁸⁹

Razlog za Bannonov optimizam glede uspješnosti na europskim izborima predstavlja činjenica da su i izborni uspjeh Salviniya u Italiji te Brexit bili „uspješni“ unatoč uskim budžetima tako da očekuje da boljom koordinacijom, sofisticiranijom infrastrukturom te povećanjem financijskih resursa uspjesi mogu biti mnogo značajniji i veći. Bannon je činjenicu da je Brexit (izlazak peta najveće svjetske ekonomije iz EU-a) koštao samo sedam milijuna britanskih funti opisao kao iznenađenje i veliku inspiraciju.⁹⁰

---

87 Hines, Nico (2018): Inside Bannon's Plan to Hijack Europe for the Far-Right. URL: <https://www.thedailybeast.com/inside-bannons-plan-to-hijack-europe-for-the-far-right>

88 ibid.

89 Varagur, Krithika (2018): Why Bannon Is Meddling With Bosnia. URL: <https://www.nybooks.com/daily/2018/09/05/why-bannon-is-meddling-with-bosnia/>

90 Hines, Nico (2018): Inside Bannon's Plan to Hijack Europe for the Far-Right. URL: <https://www.thedailybeast.com/inside-bannons-plan-to-hijack-europe-for-the-far-right>

Uz to postoji i opasnost od uplitanja Rusije u izbore za Europski parlament slično kao što se već dogodilo tijekom predsjedničkih izbora u SAD-u 2016. godine ili Brexit kampanje u istoj godini putem informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT). Dezinformacijske kampanje i hakerski napadi napose na državne institucije pritom su bile preferirane utjecaja na željeni ishod izbora ili referendumu.⁹¹

Opasnost od uplitanja u izborni proces postoji jer više strana želi profitirati upravo od neusklađenosti izbornog zakonodavstva na razini EU, koje većinski varira ovisno o izbornoj tradiciji pojedinačne države članice, kroz uplitanje u izborne kampanje u tim zemljama u kojima ne postoje jasni propisi koji takvu vrstu „sudjelovanja“ zakonski reguliraju.⁹²

Primjerice hrvatski Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe u čl. 22. navodi aktere kojima je zabranjeno financiranje i pogodovanje „političkih stranaka, nezavisnih zastupnica, članica predstavničkih tijela jedinice lokalne samouprave i područne (regionalne) samouprave izabranih s liste grupe biračica, nezavisnih lista, odnosno lista grupe biračica i kandidatkinja od,“ primjerice, „stranih pravnih osoba“ ili „vjerskih zajednica, humanitarnih te drugih neprofitnih udruga i organizacija“ te donacija iz neimenovanih izvora.⁹³

Međutim, čl. 22. st. 5. navodi kako se „zabrana financiranja političkih stranaka, nezavisnih zastupnika, članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave izabranih s liste grupe biračica, nezavisnih lista, odnosno lista grupe biračica i kandidatkinja od strane stranih država, stranih političkih stranaka i stranih pravnih osoba čija je osnovna djelatnost edukacija u razvoju i promicanju demokratskih načela, ne odnosi na financiranje programa namijenjenih za edukaciju.“⁹⁴ U konačnici bi to u Hrvatskoj značilo da bi se stranke u izbornoj kampanji moglo poduprijeti neposredno u obliku institucionalne pomoći ili podršci pri planiranju i provedbi edukacijskih programa i sl. Uzimajući u obzir zakonsku regulaciju hrvatskog izbornog sustava može se zaključiti da utjecaji stranih interesa u Hrvatskoj nisu nemogući.

91 Brattberg, Erik; Maurer, Tim (2018): Russian Election Interference: Europe's Counter to Fake News and Cyber Attacks. URL: <https://carnegieendowment.org/2018/05/23/russian-election-interference-europe-s-counter-to-fake-news-and-cyber-attacks-pub-76435>

92 ibid.

93 Zakon o financiranju, čl. 22.

94 ibid.

3.4. IZAZOV KORIŠTENJA PLATFORME EUROPSKOG PARLAMENTA ZA ZAGOVARANJE PARTIKULARNIH INTERESA

S obzirom na to da postoji mogućnost zloupotrebe zastupničkog mandata za zagovaranje partikularnih političkih interesa pojedine države članice EU u Europskom parlamentu tj. individualne europarlamentarke, potrebno je kontinuirano pratiti rad svake pojedine zastupnice. Kao konkretan primjer možemo izdvojiti zastupničko djelovanje u obliku zagovaranja hrvatskih interesa glede unutarnje politike i uređenja susjedne države Bosne i Hercegovine (BiH). Prema Preambuli Ustava BiH konstitutivni narodi države, u zajednici s ostalima, su „Bošnjaci, Hrvati i Srbi.“ Drugim riječima, Ustav razlikuje konstitutivne i nekonstitutivne („ostale“) narode koji uživaju različita politička prava. Istovremeno, Ustav BiH definira kompleksnost organizacije i sastava države u dva entiteta (Republika Srpska i Federacija BiH) i kondominiju – Brčko distrikt BiH kao posljedice Daytonskog sporazuma.⁹⁵

Sugerirano presudom Europskog suda za ljudska prava u presudi u slučaju Sejdić i Finci, prema bh. ekspertu za integraciju BiH u EU, dr. Slavenu Kovačeviću „nedvojbeno kaže da je Ustav BiH donesen pod prisilom, da je u pregovorima oko zaustavljanja rata, također pod prisilom nametnut termin „konstitutivni narodi“ te se vlast u BiH poziva da prvo izmijeni Ustav BiH i uskladi ga s presudama iz Strasbourga, pa da onda dođe i do reforme izbornog zakonodavstva.“⁹⁶ Načelo tzv. konstitutivnog naroda nije u skladu s pravnom stečevinom EU („EU *acquis communautaire*“) što je i reflektirano upitom Europske komisije koja očekuje odgovor od BiH na pitanje koja je pravna osnova načela konstitutivnosti. Nadalje, EU od BiH želi znati kako se to načelo odnosi na princip jednakosti svih građanki bez obzira na njihovu etničku pripadnost kako je uostalom predviđeno u pravnoj stečevini EU.⁹⁷ Naime, načelo konstitutivnosti bazirano je na etničkom principu.

Nasuprot tome, uređenje države prema konceptu građanske države prema kojem je većina država članica EU uređena, omogućuje svim stanovnicama bez obzira na njihovu etničku ili bilo kakvu drugu pripadnost, uživanje jednakih prava kao građankama, a ne pripadnicama jedne određene skupine. Prema takvom uređenju Hrvatska pokazuje određenu dozu skepticizma jer smatra da bi uređenje BiH kao građanske države moglo destabilizirati *unutarnjopolitičku* situaciju te imati negativne posljedice za Hrvatice u BiH.⁹⁸ Iako neimplementirana zbog odsustva političke volje i dijametralno

95 Ustav Bosne i Hercegovine (1995). URL: http://www.dei.gov.ba/o_bih/default.aspx?id=49&langTag=hr-HR

96 Slobodna Bosna (2018): Dr. Slaven Kovačević o novoj rezoluciji Vijeća Europa: „Poruka je jasna - evropski a ne HDZ-ovi izborni principi!“ URL: https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/70191/dr_slaven_kovacevic_o_novoj_rezoluciji_vijeca_evrope_poruka_je_jasna_evropski_a_ne_hdz_ovi_izborni_principi.html

97 Klix (2018): Kovačević: Dodatna pitanja EU će zadati nove probleme vlastima BiH. URL: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/kovacevic-dodatna-pitanja-eu-ce-zadati-nove-probleme-vlastima-bih/180621031>

98 Kresić, Zoran i Veljković, Sandra (2017): Berlin inzistira na tome da BiH bude uređena kao građanska država, Zagreb se protivi. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/berlin-inzistira-da-bih-bude-ure-ena-kao-gra-anska-drzava-zagreb-se-protivi-1181582>

suprotnih vizija o budućem uređenju države, odluka Sejdić i Finci neminovno zahtijeva promjenu Ustava BiH, a posljedično i Izbornog zakona BiH u skladu s europskim standardima. Hrvatska i hrvatske europarlamentarke nažalost ne propituju u kojoj su mjeri prijedlozi izborne reforme HDZ-a BiH u suglasju s međunarodnim standardima odnosno odlukama Europskog suda za ljudska prava, i ne inzistiraju na konzistentnom pristupu implementaciji odluka međunarodnih i bosansko-hercegovačkih institucija već zastupaju partikularna rješenja predložena u korist hrvatskog naroda.

Hrvatska, kao članica EU od 1. srpnja 2013., ima obvezu štiti i jačati europske vrijednosti kao što su zaštita ljudskih prava i puna građanska jednakopravnost. U tom smislu iste vrijednosti trebaju biti primijenjene na zemlje koje žele postati članice EU. No, analitički osvrt na intervencije hrvatskih europarlamentarki u EP, otkriva kako njihove aktivnosti, premda ne pripadaju sve istoj stranci niti grupaciji, slijede agendu koju zagovara HDZ BiH.⁹⁹ Isto se može reći i za sve parlamentarne političke stranke u RH i aktualnu hrvatsku diplomaciju. Najnoviji primjer takvog tendencioznog djelovanja hrvatskih europarlamentarki je njihovo zajedničko pismo upućeno Europskom parlamentu. U tom pismu, europarlamentarke su se žalile na izbor Željka Komšića kao predstavnika hrvatskoga naroda u BiH te su zahtijevale da se o izborima raspravi i na sljedećoj sjednici Vijeća za vanjske poslove.¹⁰⁰

Konkretno, hrvatske europarlamentarke, u kontekstu rasprava o daljnjem proširenju EU i situaciji u BiH, se fokusiraju na zagovaranje reforme izbornog zakonodavstva i federalizacije države kao detektirani elementi rješavanja tzv. hrvatskog pitanja u BiH.¹⁰¹

Čini se da je interes koji stoji iza zagovaranja federalizacije stvaranje trećeg (hrvatskog) entiteta u BiH. „Eurozastupnik Tonino Picula rekao je za N1 da se federalizacijom može osigurati jednakopravnost svih naroda, ali nije precizirao da li bi to značilo ukidanje entiteta. Također, učestali govori o potrebi uspostave hrvatskog entiteta i reforma izbornog zakonodavstva, otvaraju pitanje da li iza tih inicijativa stoji i službeni Zagreb.“¹⁰²

Uz to, jedna od zastupnica u Europskom parlamentu za Hrvatsku je Željana Zovko, inače Hrvatica iz BiH s dvojnim državljanstvom te bivša diplomatkinja BiH. Zovko je još prije osvajanja mandata u EP-u izjavila da namjerava zastupati interese BiH u EU-u, što je sporno ako je hrvatska zastupnica. Premda je BiH predala zahtjev za pridruživanje EU-u, BiH nema niti status kandidatkinje za članstvo u EU niti je država članica EU. Štoviše, upitno je u kojoj mjeri Zovko zaista, kako navodi, zastupa interese svih građanka BiH, ili samo interese Hrvatica u BiH što bi dovelo u pitanje lojalnost hrvatske eurozastupnice.¹⁰³

Nezavisno o točnom odgovoru, zastupanje partikularnih interesa određenih zastupnica EP-a, koji se ne temelje tj. nisu izravno povezani s načelima i principima pravne stečevine EU kao

99 Cvjetičanin, Tijana (2014): Having an EU neighbour: How does it affect human rights in Bosnia and Herzegovina? Novi pogledi. Časopis Asocijacije Alumni Centra za interdisciplinarnu postdiplomske studije: Implikacije pristupa Hrvatske Evropskoj uniji na Bosnu i Hercegovinu, str. 38.

100 Lakić, Mladen (2018): Croatian MPs Urge EU to Discuss Bosnia Election 'Problem'. URL: <http://www.balkaninsight.com/en/article/croatina-mps-call-eu-to-discuss-bosnian-elections-10-26-2018>

101 Radio Slobodna Evropa (2017): EP usvojio Rezoluciju o BiH, apeluje da se prevaziđu podjele. URL: <https://www.slobodnaevropa.org/a/evropski-parlament-federalizacija-bih/28309848.html>

102 N1.ba (2017) Rezolucija o BiH - federalizacija i ukidanje entiteta?. URL: <http://ba.n1info.com/a134205/Vijesti/Vijesti/Rezolucija-o-BiH-federalizacija-i-ukidanje-entiteta.html>

103 Efendić, Kenen (2013): Bosnian Croat Plots European Parliament Seat. URL: <http://www.balkaninsight.com/en/article/bosnian-hopes-for-european-parliament-seat>

primjerice „jednakost građanki neovisno o etničkoj pripadnosti“¹⁰⁴ predstavlja prekoračenje ovlasti eurozastupnica te zloupotrebu Europskog parlamenta. Premda je Europski parlament 28. rujna 2005. donio statut koji u čl. 2. st. 1 propisuje da su europarlamentarke nezavisne i slobodne te da prema čl. 3. st. 1. glasuju osobno i pojedinačno,¹⁰⁵ ono ne regulira detaljnije ponašanje eurozastupnica u slučaju sukoba interesa, koji bi mogao postojati kod zastupnice Zovko, ali i drugih hrvatskih europarlamentarki.

Konkretnije smjernice se mogu naći u Kodeksu ponašanja zastupnica u Europskom parlamentu u vezi s financijskim interesima i sukobom interesa,¹⁰⁶ koji je 1. siječnja 2012. stupio na snagu. Kodeks definira načela i moralne vrijednosti prema kojima zastupnice trebaju djelovati. Prema Kodeksu ponašanja, zastupnice trebaju svoju dužnost obnašati nepristrano, s integritetom, transparentno, marljivo, čestito, odgovorno i poštivajući ugled EP-a (čl. 1. st. a) te djelovati isključivo u općem interesu (čl. 1 s. b). Unatoč činjenici da pojam opći interes nije definiran može se zaključiti da se radi o interesu građanki koje žive u jednoj od 28 država članica Europske unije.¹⁰⁷

Budući da BiH nije država članica EU, djelovanje hrvatskih europarlamentarki u općem interesu stoga ne obuhvaća interese građanki BiH, a još manje samo jednog od konstitutivnih naroda BiH, u ovom slučaju interese bosanskih Hrvatica. To vrijedi posebno naglasiti budući da pravo EU-a zabranjuje diskriminaciju na etničkoj osnovi kao što je npr. regulirano čl. 21. Povelje EU o temeljnim pravima, čl. 2. i 9. UEU-a ili čl. 1. i 2. Direktive Vijeća od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo (2000/43/EZ).¹⁰⁸

---

104 Parlamentarna Pitanja. Odgovor g. Hahna u ime Komisije. P-001609/20174. 14. lipanj 2017. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=P-2017-001609&language=HR>

105 Odluka Europskog parlamenta od 28. rujna 2005. o donošenju Statuta članova Europskog parlamenta (2005/684/EZ, Euratom). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005Q0684&from=EN>

106 Europski parlament (2017): Kodeks ponašanja zastupnika u Europskom parlamentu u vezi s financijskim interesima i sukobom interesa, URL: http://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code%20of%20Conduct_01-2017_HR.pdf

107 ibid.

108 Parlamentarna Pitanja. Odgovor g. Hahna u ime Komisije. P-001609/20174. 14. lipanj 2017. Vidi isto Direktiva Vijeća 2000/42/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0043&from=en>

Preporuke GONG-a

U nastavku izdvajamo glavne preporuke proizašle iz pregleda hrvatskog i europskog zakonodavstva, te iskustava pojedinih članica Europske unije u regulaciji biračkih prava i transparentnosti predizbornih kampanja, napose njihovog financiranja te dostupnosti podataka o donatoricama u otvorenom formatu. GONG-ova vizija dobre vladavine pretočena u ove preporuke teži usuglašenijem europskom izbornom zakonodavstvu te odgovornoj i sustavnoj primjeni hrvatskog izbornog zakonodavstva koje je spremno adekvatno odgovoriti na suvremene izazove usmjerene na zlouporabu i manipulaciju političkih procesa. Radi bolje preglednosti te regulacije izbornog zakonodavstva za europske izbore, preporuke su podijeljene na preporuke za Hrvatsku i preporuke za EU.

4.1. PREPORUKE ZA HRVATSKU

EDUKACIJA I INFORMIRANJE GRAĐANKI

- Treba se sustavno raditi na informiranju i edukaciji građanki s ciljem razumijevanja uloge Europskog parlamenta u formalnom obrazovanju (osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visoko obrazovanje). Nositelji općih edukacija i informativnih kampanja su Ured Europskog parlamenta u Zagrebu prema općoj javnosti i nadležna tijela poput Ministarstva obrazovanja prema osobama koji su u formalnom obrazovnom sustavu. Konkretno informativne kampanje o ostvarenju aktivnog i pasivnog biračkog prava na konkretnim izborima za Europski parlament treba napraviti DIP kao nadležno tijelo (primjerice, u odnosu na rokove, prijavu prebivališta itd.).
- Informativne tj. edukacijske kampanje i njihova emitiranja nužno se trebaju prilagoditi ciljnoj skupini. U tom smislu bi se hrvatske građanke iz dijaspore moglo ciljano informirati putem javnih medija tijekom božićnih i novogodišnjih blagdana, kada je vrlo vjerojatno da se mnogo njih nalaze u Hrvatskoj radi godišnjih odmora.

FINANCIRANJE

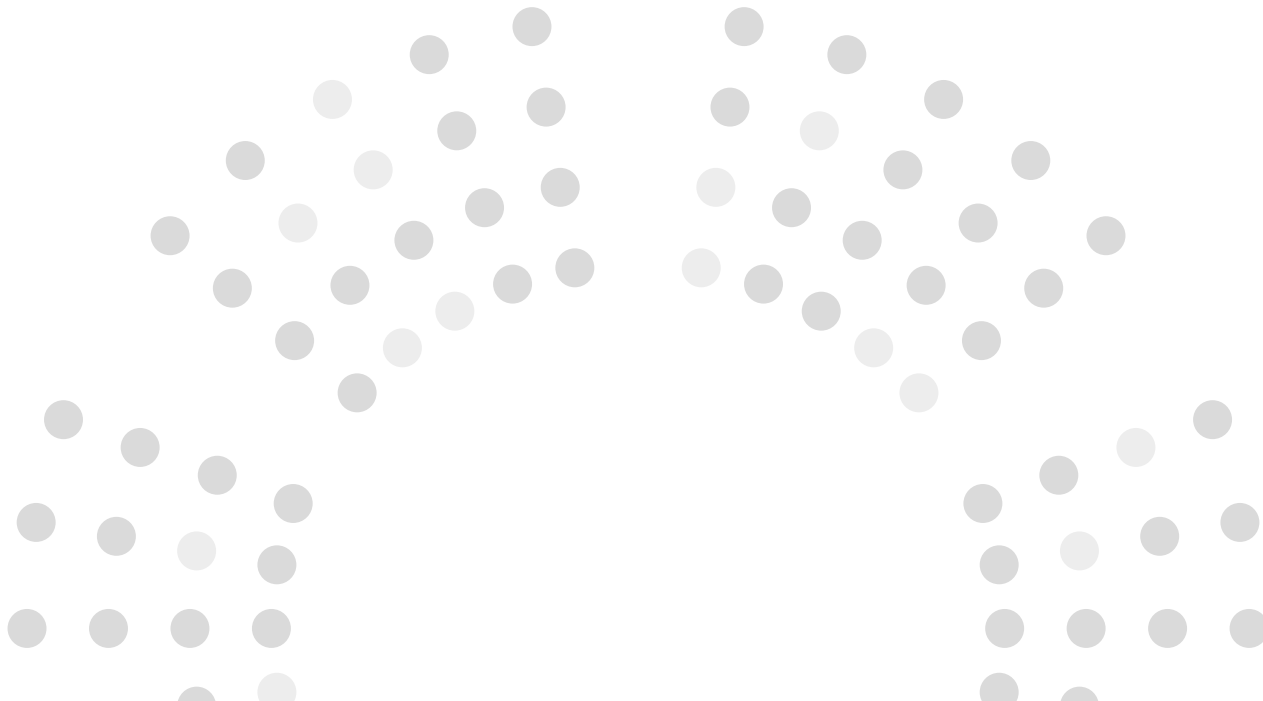
- Političko oglašavanje na društvenim mrežama trebalo bi zakonom regulirati na način da onemogući strane utjecaje (strano financiranje političkih kampanja) i omogući transparentan uvid u troškove kampanje.
- Visina donacija bi se trebala zakonom ograničiti kako pojedini donatori ne bi imali značajan utjecaj na pojedinu stranku ili kandidatkinju. Uz to bi se trebale zabraniti donacije od tzv. trećih osoba i one donacije čiji se izvor financiranja ne može sa sigurnošću utvrditi.
- Razmotriti mogućnost porezne olakšice za donatorice.
- Kako bi se regulirala transparentnost troškova kampanje, bitno je definirati u Zakonu o financiranju političkih aktivnosti vremenski period koji obuhvaća kampanju u skladu s čl. 21. Zakona o izboru članica u EP, ali i razdoblje prije početka službene kampanje kako bi se

obuhvatili svi troškovi koji su nastali u korist kampanje.

- Zakonom bi trebalo propisati rokove za objavu financijskih izvještaja prije i nakon izbora kako bi biračice mogle donijeti informiranu odluku o svom izboru temeljem financijskih izvještaja političkih stranaka i kandidata.
- Uskladiti obvezu podnošenja i objave godišnjih financijskih izvještaja za političke stranke sukladno pravilima za neprofitne organizacije.
- Financijski izvještaji bi trebali biti objavljeni u otvorenom formatu za zainteresiranu javnost.

REGULACIJA IZBORA I REGULATORNA TIJELA

- Institucionalni (DIP) i izvaninstitucionalni mehanizmi nadzora financiranja političkih aktivnosti izbornih kampanja bi se trebali zakonom ojačati kroz povećanje ovlasti te odredbama kojima se dodatno štiti nezavisno djelovanje nadzornih mehanizma.
- Zakonom omogućiti ulaz u sastav DIP-a ne samo pravnoj, nego i drugim relevantnim strukama, poput politologije, sociologije, ekonomije, novinarstva sukladno preporukama Venecijanske komisije Vijeća Europe jer je izborni sustav predmet i drugim disciplinama koje svojom multidisciplinarnošću mogu pridonijeti kvaliteti rada DIP-a.
- Uspostaviti neovisni nadzor i reviziju od strane DIP-a kao nadležnog tijela koje se uglavnom bavi organizacijom i provedbom izbora. Tijelo neovisnog nadzora bi trebalo imati ovlasti izricanja novčanih i drugih sankcija razmjerno težini počinjenog kršenja zakona i pravila, ali i kapacitete za nadzor i sankcioniranje prekršitelja.
- Izborni proces bi treba biti uključen u Nacionalnu strategiju kibernetičke sigurnosti te Akcijski plan provedbe kako bi se temeljnim i strateškim dokumentom za unapređenje kibernetičke sigurnosti moglo suprotstaviti opasnostima digitalnog doba.

4.2. PREPORUKE ZA EU

UJEDNAČENJE EUROPSKOG IZBORNOG SUSTAVA

- U potpunosti ujednačiti pravila za ostvarenje aktivnog i pasivnog biračkog prava u svim državama članicama po pitanju pojednostavljivanja procedure glasanja u svakoj zemlji članici EU.
- Standardizirati pravila za transparentnost financiranja stranaka i kampanja u svim zemljama članicama kako bi se osigurali minimalni standardi transparentnosti financiranja i zaštite integriteta izbornog procesa od utjecaja izvana.
- Povećati transparentnost političkog oglašavanja na društvenim mrežama kroz poticanje regulacije i samoregulacije političkog oglašavanja na društvenim mrežama.
- Kvalitetnije informirati i educirati sve državljanke zemalja članica EU-a o mogućnosti ostvarivanja biračkog prava u svim zemljama članicama.

REGULACIJA FINANCIRANJA POLITIČKIH STRANAKA I KAMPANJA

- Uvesti ograničenja troškova u izbornim kampanjama sukladno gospodarskim uvjetima države članice kako bi se osigurala minimalna jednakost sudionica na izborima. Dodatno, mogu se uvesti zabrane trošenja na oglašavanje i korištenje javnih resursa u kampanji pojedine stranke ili kandidatkinja.
- Za sve države članice se moraju zakonom postaviti jasni vremenski rokovi za objavu financijskih izvještaja prije izbora i nakon izbora kako bi birači mogli donijeti informiranu odluku i temeljem financijskih izvještaja političkih stranaka i kandidata.

KOORDINACIJA NADZORNIH TIJELA

- Nakon izbora za Europski parlament bi sva nadležna tijela zadužena za provođenje izbora država članica EU trebala zajedno sazvati konferenciju kako bi se objavili izborni rezultati te dogovorila strategija za izbore u 2024. godini.
- Redovna koordinacija i međusobna suradnja svih nadležnih tijela država članica EU zaduženih/ovlaštenih za provođenje izbora.

NOVI MEDIJI

- Zahtijevati od društvenih mreža da što prije dostupnima učine sve podatke o financiranju političkih oglasa u EU-u (uključujući imena kupca oglasa i uplaćeni iznos) i tako omogućiti početak uspostave učinkovitog sustava praćenja društvenih medija unutar EU-a.
- Kako bi javnost i građanke na vrijeme bili upoznati s donacijama i troškovima stranaka i kandidatkinja uključujući i podatke o zaduženjima, preporučuje se objava detaljnih financijskih izvještaja u lako čitljivom, otvorenom i svima pristupačnom formatu, lako razumljivom jeziku te podnošenje izvještaja prije i nakon izbora u što kraćem vremenskom periodu tijekom nadzora uključujući i podatke o oglašavanju.
- Budući da Kodeks dobre prakse o suzbijanju dezinformacija nije pravno obvezujući dokument i ne predviđa sankcije, EU bi u sljedećem koraku trebala razviti i usvojiti pravno obvezujuće regulative koje propisuju sankcije za primjerice širenje lažnih vijesti.

Bibliografija

PRAVE REGULATIVE

Act LXXXVII of 2013 on the Transparency of Campaign Costs related to the Election of the Members of the National Assembly. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Hungary/Hungary_Transparency%20of%20Campaign%20Costs_2013.pdf

Direktiva Vijeća 1993/109/EZ od 6. prosinca 1993. o utvrđivanju detaljnih aranžmana za ostvarivanje aktivnog i pasivnog biračkog prava na izborima za Europski parlament za građane Unije koji borave u državi članici čiji nisu državljani, L 329/34.

Direktiva Vijeća 2000/42/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0043&from=en>

Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz). URL: https://www.bundestag.de/blob/189336/5d192027d48c097aa998a2eb8713a060/pg_pdf-data.pdf

Honest Ads Act (2017-2018). URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-bill/1989/text>

Resolution of the European Parliament on the application of Regulation (EC) No 2004/2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding (2010/2201(INI)), (2012/C 296 E/07). URL: <http://ec.europa.eu/dorie/fileDownload.do?jsessionid=0PZ5Q6tJvsc612p7TD2RTlTMSgfY3shdFvh7DLgF7bGnJ4Trs5py!243197488?docId=1283544&cardId=1283543>

Nacionalna strategija kibernetičke sigurnosti, Narodne Novine br. 108/2015. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2015_10_108_2106.html

Odluka Europskog parlamenta od 28. rujna 2005. o donošenju Statuta članova Europskog parlamenta (2005/684/EZ, Euratom). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005Q0684&from=EN>

Odluka Vijeća od 25. lipnja i 23. rujna 2002., 2002/772/EZ, Euratom. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002D0772&qid=1532525084851&from=EN>

Odluka Vijeća o izmjeni Akta o izboru članova Europskog parlamenta neposrednim općim izborima, priloženog Odluci Vijeća 76/787/EZUČ, EEZ, Euratom od 20. rujna 1976. URL: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9425-2018-INIT/hr/pdf>

Ugovor o Europskoj uniji i ugovor o funkcioniranju Europske unije 2016/C 202/01 od , pročišćena verzija, C 202/1. URL: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

Uredba (EU, EURATOM) br. 1141/2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1141&from=HR>

Ustav Bosne i Hercegovine (1995). URL: http://www.dei.gov.ba/o_bih/default.aspx?id=49&langTag=hr-HR

Zakon o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske, Narodne novine br. 143/13, pročišćena verzija.

Zakon o Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 44/06, 19/07.

Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe, Narodne novine br. 70/2017, pročišćena verzija.

PUBLIKACIJE, ČLANCI I OSTALI IZVORI

Boban Valečić, Iva (2018): Referendumske inicijative bez novca iz Crkve i inozemstva. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/referendumske-inicijative-bez-novca-iz-crkve-i-inozemstva-1264116>

Brattberg, Erik; Maurer, Tim (2018): Russian Election Interference: Europe's Counter to Fake News and Cyber Attacks. URL: <https://carnegieendowment.org/2018/05/23/russian-election-interference-europe-s-counter-to-fake-news-and-cyber-attacks-pub-76435>

CBS (2018): Facebook: What is the Honest Ads Act? URL: <https://www.cbsnews.com/news/facebook-hearings-what-is-the-honest-ads-act/>

CNN (2018): 'Dark ads' cast a shadow over Ireland's referendum on abortion. URL: <https://edition.cnn.com/2018/05/18/tech/ireland-abortion-referendum-facebook-google-intl/index.html>

Council of Europe (2003): Recommendation of the Committee of Ministers to member states on common rules against corruption in the funding of political parties and electoral campaigns. URL: <https://rm.coe.int/16806cc1f1>

Council of the European Union (2018) European Parliament election dates: Council confirms 23 to 26 May 2019. URL: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/22/european-parliament-election-dates-council-confirms-23-to-26-may-2019/>

Deutscher Bundestag (2017): Die staatliche Parteienfinanzierung. URL: https://www.bundestag.de/blob/189364/00049e50b907e0dd5145cfaeb1d0631f/staatl_partei_finanz_data.pdf

Efendić, Kenen (2013): Bosnian croat Plots European Parliament Seat. URL: <http://www.balkaninsight.com/en/article/bosnian-hopes-for-european-parliament-seat>

EuroPAM: Hungary. URL: <http://europam.eu/?module=country-profile&country=Hungary>

European Commission (2018): Code of practice on online disinformation. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

European Commission (2018): Guidance document. Commission guidance on the application of Union data protection law in the electoral context. Free and fair elections. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-data-protection-law-electoral-guidance-638_en.pdf

Europska komisija (2018): Komunikacija komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru regija: Suzbijanje dezinformacija na Internetu: europski pristup. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0236&from=HR>

European Parliament (2018): Facebook/Cambridge Analytica: MEPs pursue personal data breaches probe. URL: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180530IPRO4607/facebook-cambridge-analytica-meps-pursue-personal-data-breaches-probe>

European Parliament (2015): Party financing and referendum campaigns in EU Member States. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519217/IPOL_STU\(2015\)519217_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519217/IPOL_STU(2015)519217_EN.pdf)

Europski parlament (2018): Izborni postupak. Kratki vodič o Europskoj uniji. URL: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/21/europski-parlament-izborni-postupak>

Europski parlament (2017): Kodeks ponašanja zastupnika u Europskom parlamentu u vezi s financijskim interesima i sukobom interesa. URL: http://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code%20of%20Conduct_01-2017_HR.pdf

Facebook (2018): A New Level of Transparency for Ads and Pages. URL: <https://newsroom.fb.com/news/2018/06/transparency-for-ads-and-pages/>

Fanta, Alexander (2018): Wahlbeeinflussung in Europa: Fake News, Facebook und die Russen. URL: <https://netzpolitik.org/2018/wahlbeeinflussung-in-europa-fake-news-facebook-und-die-russen/>

GONG (2018): Zakoni koji čekaju ažuriranje i provođenje u EU. URL: <https://www.gong.hr/hr/izborni-sustav/europski/zakoni-koji-cekaju-azuriranje-i-provodenje-u-eu/>

Hines, Nico (2018): Inside Bannon's Plan to Hijack Europe for the Far-Right. URL: <https://www.thedailybeast.com/inside-bannons-plan-to-hijack-europe-for-the-far-right>

Jourová, Vera (2018): Securing Free and Fair European Elections. URL: https://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/epsc_-_election_interference_thinkpieces.pdf

Klix (2018): Kovačević: Dodatna pitanja EU će zadati nove probleme vlastima BiH. URL: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/kovacevic-dodatna-pitanja-eu-ce-zadati-nove-probleme-vlastima-bih/180621031>

Kresić, Zoran i Veljković, Sandra (2017): Berlin inzistira na tome da BiH bude uređena kao građanska država, Zagreb se protivi. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/berlin-inzistira-da-bih-bude-ure-ena-kao-gra-anska-drzava-zagreb-se-protivi-1181582>

Lakić, Mladen (2018): Croatian MPs Urge EU to Discuss Bosnia Election 'Problem'. URL: <http://www.balkaninsight.com/en/article/croatina-mps-call-eu-to-discuss-bosnian-elections-10-26-2018>

Ministarstvo uprave (2018): Savjetovanje sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga zakona o financiranju političkih aktivnosti, izborne promidžbe i referendumu. URL: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=8283>

N1.ba (2017): Rezolucija o BiH - federalizacija i ukidanje entiteta? URL: <http://ba.n1info.com/a134205/Vijesti/Vijesti/Rezolucija-o-BiH-federalizacija-i-ukidanje-entiteta.html>

Novi pogled (2014): Časopis Asocijacije Alumni Centra za interdisciplinarnu postdiplomske studije: Implikacije pristupa Hrvatske Evropskoj uniji na Bosnu i Hercegovinu.

Parlamentarna Pitanja. Odgovor g. Hahna u ime Komisije. P-001609/2017. 14. lipanj 2017. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=P-2017-001609&language=HR>

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2015): Uvođenje rodno osjetljivog jezika u službenu uporabu. URL: <http://www.prs.hr/index.php/odluke-prs/prema-osnovi-diskriminacije/spol/1821-uvodenje-rodno-osjetljivog-jezika-u-sluzbenu-uporabu>

ProPublica (2017): Help Us Monitor Political Ads Online. URL: <https://www.propublica.org/article/help-us-monitor-political-ads-online>

OSCE, ODIHR (2018): Hungary Parliamentary Elections 8 April 2018 - ODIHR Limited Election Observation Mission Final Report. URL: <https://www.osce.org/odihr/elections/hungary/385959?download=true>

OSCE (2011): Guidelines on Political Party Regulation. URL: <https://www.osce.org/odihr/77812?download=true>

Radio Slobodna Evropa (2017): EP usvojio Rezoluciju o BiH, apeluje da se prevaziđu podjele. URL: <https://www.slobodnaevropa.org/a/evropski-parlament-federalizacija-bih/28309848.html>

Reuters (2014): 'I voted twice' in EU poll, says German newspaper editor. URL: <https://www.reuters.com/article/us-eu-election-germany-double-vote-idUSBREA4P0CO20140526>

Slobodna Bosna (2018): Dr. Slaven Kovačević o novoj rezoluciji Vijeća Europa: „Poruka je jasna - evropski a ne HDZ-ovi izborni principi“! URL: https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/70191/dr_slaven_kovachevic_o_novoj_rezoluciji_vijeca_evrope_poruka_je_jasna_evropski_a_ne_hdz_ovi_izborni_principi.html

Središnji državni portal (2018): Glasovanje u inozemstvu. URL: <https://gov.hr/print.aspx?id=1736&url=print>

The Guardian: The Cambridge Analytica Files. URL: <https://www.theguardian.com/news/series/cambridge-analytica-files>

The Guardian (2018): Facebook to block foreign spending on Irish abortion vote ads. URL: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/08/facebook-to-block-foreign-spending-on-irish-abortion-vote-ads-referendum>

The Guardian (2018): Google bans Irish abortion referendum adverts. URL: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/09/google-bans-irish-abortion-referendum-adverts>

Transparency International Hungary (2015): Campaign Spending in Hungary - Total Eclipse. URL: <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/02/Total-Eclipse-Campaign-Spending-in-Hungary-Study.pdf>

Transparent Referendum Initiative (2018). URL: <http://tref.ie/>

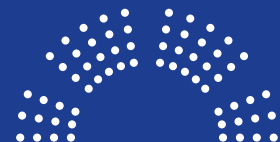
Twitter: Ads Transparency Center. URL: <https://ads.twitter.com/transparency>

Varagur, Krithika (2018): Why Bannon Is Meddling With Bosnia. URL: <https://www.nybooks.com/daily/2018/09/05/why-bannon-is-meddling-with-bosnia/>

Venice Commission (2001): Guidelines and Report on the Financing of Political Parties. URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(2001\)008-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(2001)008-e)

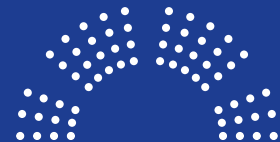
Vijeće Europske unije (2018): Izbori za Europski parlament - Vijeće postiglo dogovor o nizu mjera za moderniziranje izbornog zakona EU-a. URL: <http://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2018/06/07/european-parliament-elections-council-reaches-agreement-on-a-set-of-measures-to-modernise-eu-electoral-law/>

IZBORNI KALENDAR ZA EUROPSKE IZBORE

	?	Zadnji dan objave odluke Predsjednice o raspisivanju europskih izbora (najkasnije 60 dana prije održavanja izbora)
	?	Krenuli su izborni rokovi! (dan nakon raspisivanja izbora u ponoć)
	?	Prijedlozi kandidacijskih lista moraju stići u DIP (najkasnije 14 dana od raspisivanja izbora)
	?	Objava lista svih kandidatkinja u dnevnim novinama i na javnoj televiziji (u roku od 48 sati od isteka roka za predaju lista)
	?	Trajanje izborne kampanje (od dana objave pravovaljanih predloženih lista do 24 sati prije dana održavanja izbora)
	?	Ne znaš gdje glasati? Danas se objavljuju biračka mjesta! (najkasnije 20 dana prije izbora)
	?	Imenovanje članica biračkih odbora (najkasnije 15 dana prije održavanja izbora)
	?	Zadnji dan za provjeru popisa biračica te za aktivnu i prethodnu registraciju (rok završava 10 dana prije izbora)
	?	DIP saznaje koliko su kandidatkinje primile i potrošile za izbornu promidžbu (u roku od 7 dana prije održavanja izbora)
	?	Provjeri na web stranici svoje kandidatkinje koliko je do sada potrošila na kampanju! (u roku od 48 sati nakon isteka gore navedenog roka)
	Od 25.05.2019. do 26.05.2019.	Izborna šutnja (počinje dan prije izbora u ponoć i traje tijekom cijelog dana izbora dok ne zatvore birališta) Zakon o izboru u EP, čl. 21.
	26.05.2019. 7 do 19 sati	IZBORI Glasaj, bila u Hrvatskoj ili bilo gdje drugdje u svijetu!
	25.06.2019	Zadnji dan za dostavu financijskog izvještaja o financiranju izborne promidžbe DIP-u. (u roku od 30 dana nakon održanih izbora) Zakon o financiranju, čl. 34.
	?	Objava financijskog izvještaja na web stranici DIP-a. (45 dana nakon održanih izbora)

UPUTE BIRAČICAMA ZA PRETHODNU I AKTIVNU REGISTRACIJU

UPUTA ZA PRETHODNU REGISTRACIJU

UPUTA ZA AKTIVNU REGISTRACIJU

1. Sve punoljetne hrvatske državljanke, koje imaju prebivalište u Hrvatskoj, mogu glasati u inozemstvu, u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske na izborima za Europski parlament

Sve punoljetne hrvatske državljanke, a koje nemaju prebivalište u Hrvatskoj, mogu glasati u inozemstvu, u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske na izborima za Europski parlament.

2. Da bi mogle glasati u inozemstvu, hrvatske državljanke trebaju zatražiti prethodnu registraciju.

Da bi mogle glasati u inozemstvu, hrvatske državljanke trebaju zatražiti aktivnu registraciju.

3. Da bi se mogle prethodno registrirati, hrvatske državljanke moraju nadležnom uredu u RH ili hrvatskom DKP-u podnijeti zahtjev do najkasnije 10 dana prije održavanja izbora.

Da bi se mogle aktivno registrirati, hrvatske državljanke moraju nadležnom hrvatskom DKP-u ili uredu u RH prema mjestu gdje će se zateći na dan izbora podnijeti zahtjev do najkasnije 10 dana prije održavanja izbora.

4. Obrazac se može preuzeti na web stranicama Ministarstva uprave na adresi
<https://uprava.gov.hr/UserDocImages//novosti/2013/EU%20izbori//050313-Zahtjev%20za%20prethodnu%20registraciju.pdf>

Obrazac se može preuzeti na web stranicama Ministarstva uprave na adresi
<https://uprava.gov.hr/UserDocImages//novosti/2013/EU%20izbori//050313-Zahtjev%20za%20aktivnu%20registraciju.pdf>

5. Ako državljanica želi promijeniti mjesto za koje se je prethodno registrirala, može to napraviti preko sljedećeg obrasca
<https://uprava.gov.hr/UserDocImages//Izbori%20za%20Hrvatski%20sabor%202015//ZAHTJEV%20ZA%20PROMJENU%20MJESTA%20PRETHODNE%20REGISTRACIJE.docx>

Ako državljanica želi promijeniti mjesto za koje se je aktivno registrirala ili ako biračica na dan izbora želi glasati izvan svog mjesta prebivališta tj. pripadajućeg DKP-a, može promijeniti podatke o mjestu aktivne registracije putem sljedećeg obrasca
<https://uprava.gov.hr/UserDocImages//Izbori%20za%20Hrvatski%20sabor%202015//ZAHTJEV%20ZA%20PROMJENU%20MJESTA%20AKTIVNE%20REGISTRACIJE.docx>

6. U iznimnim slučajevima, hrvatske državljanke, koje znaju da u trenutku održavanja izbora neće biti u mjestu prebivališta odnosno da će biti negdje drugdje unutar ili van Hrvatske, u uredu u kojem su upisane u popis biračica mogu zatražiti potvrdu sa glasanja izvan mjesta prebivališta (tzv. žuta potvrda). U toj potvrdi se treba upisati mjesto u inozemstvu ili u Hrvatskoj u kojem žele glasati na dan izbora.

Hrvatske državljanke koje nemaju prebivalište u RH, a koje imaju e-osobnu iskaznicu, ne trebaju se aktivno registrirati za izbore jer će automatski biti uključene u popis biračica za predstojeće izbore prema adresi prijavljenog prebivališta u inozemstvu.

7. Međutim, na europskim izborima hrvatske državljanke koje imaju boravak u drugoj državi članici, mogu izabrati žele li glasati u hrvatskom DKP-u za hrvatske europarlamentarke ili pred nadležnim tijelom druge države članice u kojoj imaju prijavljeno boravište, za njezine europarlamentarke.

Međutim, na europskim izborima hrvatske državljanke koje imaju boravak u drugoj državi članici, mogu izabrati žele li glasati u hrvatskom DKP-u za hrvatske europarlamentarke ili pred nadležnim tijelom druge države članice u kojoj imaju prijavljeno boravište, za njezine europarlamentarke.

8. Ako želite glasati za europarlamentarke druge države članice, potrebna vam je prijava nadležnom tijelu te države. Time automatski gubite pravo glasanja za hrvatske predstavnice.

Ako želite glasati za europarlamentarke druge države članice potrebna vam je prijava nadležnom tijelu te države. Time automatski gubite pravo glasanja za hrvatske predstavnice.

ISBN 978-953-7960-07-0

---

www.gong.hr